

კავკასიონი

ყოველკვირეული გაზეთი

KAVKASIONI

29 ივნისი * ფასი 70 000 კუპონი

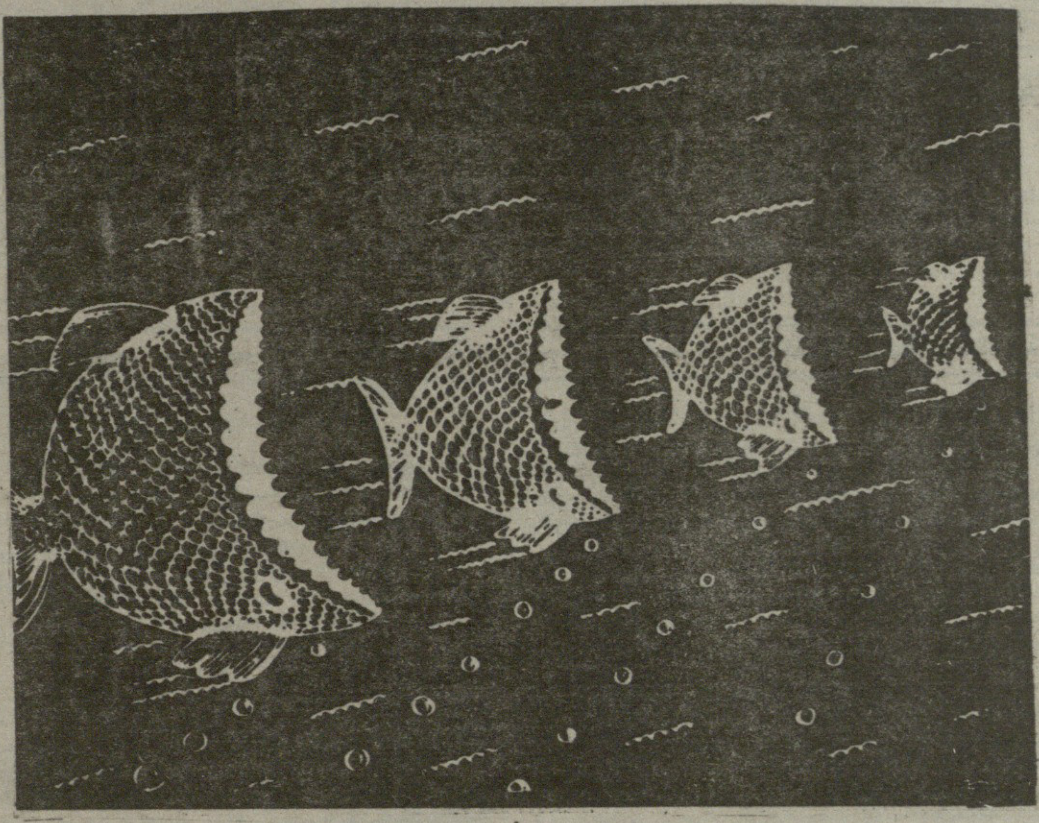
კვლავ ახალი იარაღები...

28 ივნისის სხდომა მწვავედ დაიწყო. სხდომის დასაწყისში დეპუტატმა მელაშვილმა მოითხოვა დღის წესრიგში აფხაზეთის სტატუსისა და ხელისუფლების საკითხების ჩართვა. ამ მოთხოვნამ უმრავლესობის პროტესტი გამოიწვია და ხსენებული საკითხების ამ ეტაპზე განხილვას პროვოკაცია ეწოდა. სიმწვავემ კულმინაციას მიაღწია თედო პატაშვილის გამოსვლის შემდეგ, „ქართვა-91“-ის ლიდერის აზრით, თავის დროზე პარლამენტმა გააუქმა არძინბას ხელისუფლება და დღეს ვინც მოლაპარაკებას აპირებს სეპარატისტთა ლიდერებთან, „არძინბას კომპანიონია“. პარლამენტში კიდევ ერთი ახალი იარაღი დაუქმირდა. თუმცა, ახალი არაფერია. კარგა ხანია სენმა პარლამენტარებმა ერთურობის შეურაცხყოფის ზომა-წონა დაკარგეს და იარაღების მიკერება თვითმონად გაიხადეს.

თედო პატაშვილს დიდი აღშფოთებით გაეპასუხა ლანა დოლობერიძე, რომელმაც ამგვარი გამოსვლა პროვოკაციად და უხეშობად მიიხსია. საერთო აჟალმაჟალში, პროტესტის ნიშნად, დარბაზი დატოვეს რევაზ ჯაფარიძემ და გიგა ლორთქიფანიძემ.

დარბაზის დატოვება დააპირა ლანა დოლობერიძემაც, რომელმაც ამის მიზეზად თედო პატაშვილისგან მიყენებული პირადი შეურაცხყოფა დაასახელა და მოითხოვა საჯაროდ ბოდიშის მოხდა. მოუხდავად იმისა, რომ ბოდიშის მოხდა არ მიჭირს, არ ვიცი, რისთვის უნდა მოვიხადო ბოდიში, — განაცხადა შეურაცხყოფელმა და თავად დატოვა დარბაზი. მას შეურაცხყოფილიც მიყვა. კვლავ ერთმანეთის დანადგება, მოლაპარაკებად შერაცხვა... აჟალმაჟალი იმდენად გამწვავდა, რომ სხდომას ჩაშლა დამუქრა. სხდომის თავმჯდომარის — ეახტანგ რჩელიშვილის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ მან შეძლო სიტუაციის კონტროლი და დარბაზი დააწინა. იქნებ ვინმეს გაუკვირდეს, მაგრამ ამ მიმე საქმეში ვიცხვებიკერს დიდად დაეხმარა ნოდარ ნათაძე, რომელმაც საერთო აჟალმაჟალში ყოვლად ჩვეულებრივი, დღის წესრიგთან დაკავშირებული საშუალო წინადადებებით მიმართა სპიკერატს. როგორც ჩანს, დეპუტატებს გაახსენდათ, რომ წინ მთელი დღე მქონდათ, ნელ-ნელა ჩაცხრნენ, დღის წესრიგი დამატებების გარეშე დაამტკიცეს, და მუშაობას შეუდგნენ. შესვენებამდე სერიოზული ექსცესები აღარ მომხდარა.

იყილეთ...

იყილეთ?!

283.

თეატრი თვითლიკვირასიას.ახსჯუას

„მრგვალი მაგიდის“ პრესკონფერენცია

დისკლავი

საგაიოსველო

დეტაქტივი

ორმაგი ალიბი

იხილეთ 6-10-14 83.

რუსეთის სტრატეგია-2

საგარეო და თავდაცვითი პოლიტიკის საბჭოს თაზისები

თითქმის ორი წლის წინ, 1992 წლის 19 აგვისტოს „ნეზავისიმია გაზეტაში“ გამოქვეყნებულმა რუსეთის საგარეო და თავდაცვითი პოლიტიკის არასამთავრობო საბჭოს თეზისებმა სპეციალისტთა დიდი ყურადღება მიიპყრო და არსებითი ზეგავლენა მოახდინა რუსეთის საგარეო პოლიტიკურ კურსზე. თეზისების გამოქვეყნებიდან უკვე ერთი წლის შემდეგ ნათელი გახდა, რომ საბჭოს მიერ შემუშავებული წინადადებები პრაქტიკულად ხორციელდებოდა და ანალიტიკური შეფასებანი დასტურდებოდა.

1992 წლის მეორე ნახევრიდან მომხდარმა ცვლილებებმა წარმოშვა ახალი სტრატეგიული კურსის შემუშავების აუცილებლობა. გარდა ამისა, საბჭოს წევრების აზრით, რუსეთის პოლიტიკური მდგომარეობა გასცდა „ოქროს შუაგულს“ და გაცილებით უფრო სასტიკოთა მიმართულებით გადაიხარა. რუსეთში არსებობენ და მოქმედებენ ძალები, რომლებიც გარესამყაროსთან კრიზისის პროვოცირებას ცდილობენ: ამავე დროს, ქვეყნის ხელმძღვანელობას არა აქვს რამდენადმე მაინც ერთობლივი მიდგომა საგარეო პოლიტიკის ინტერესებისა და მიზნებისადმი. შემოთქმულიდან გამომდინარე, საბჭოს წევრები მიიჩნევენ, რომ უნდა შეიქმნას ერთიანი სახელმწიფოებრივი კონცეფცია და სწორედ ამას ემსახურება ახალი თეზისები, ანუ „რუსეთის სტრატეგია (2)“.

რომელშიც ჩამოყალიბებულია თანამედროვე ეტაპზე საგარეო და თავდაცვითი პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები.

ეს დოკუმენტი ამას წინათ დაიბეჭდა „ნეზავისიმია გაზეტაში“ და სამწუხაროა, რომ საქართველოს პოლიტიკურ წრეებში მას არაფერ გამოხმაურებია. არადა პრაქტიკულად შეუძლებელია საქართველოს პოლიტიკურ-სტრატეგიული პერსპექტივის გააზრება წსენებული დოკუმენტის საფუძველიანი ანალიზის გარეშე.

ჩვენი გაზეთი გთავაზობთ „რუსეთის სტრატეგია-2“-ის თარგმანს აქვე მოვუწოდებთ ყველა პოლიტიკოსს, საერთაშორისო მომხილველს, ანალიტიკურ ცენტრების თანამშრომლებს, გამოცნაურებს ამ დოკუმენტს, გააანალიზონ მისი პოსტულატები, რათა მსჯელობის, ღირსეული დისკუსიისა და აზრთა ურთიერთგაზიარების გზით ჩამოყალიბდეს საქართველოს გარე სამყაროსთან ურთიერთობის ძირითადი პრინციპები. ვფიქრობთ, სადავო არ უნდა იყოს, რომ ეს საშუალო საჭმეა „კავკასიონი“ სიაშვებით დაუთმობს თავის ტრიბუნას ყველას, ვინც ღრმად და, რაც მთავარაა, რეალისტურად გაიზრებს „რუსეთის სტრატეგია (2)“-ის თეზისებს.

იხილეთ 3-4-5 გვერდი

გაუსსოვრეს აფხაზეთი!

რუსეთის სტრატეგია-2

მე-3 გვერდიდან

ლთა თავმოყრის სტიმულირების ერთ-ერთი პირობაა გზა ეროვნული სტრატეგიის შემუშავების არასამთავრობო კომისიის შექმნა. შესაძლებელია კომისიის შემადგენლობაში ახლანდელი ადმინისტრაციის წევრებიც შევიდნენ, ოღონდ არა პოლიტიკური წესდამდგენლობის თუ ხელმძღვანელობისათვის, არამედ მხოლოდ იმისთვის, რომ შესაძლოა ადგილობრივად თავისუფალი ანალიზი გადამდრდეს იმ ინფორმაციით, რომელიც მოუწოდებდა სამთავრობო სტრუქტურების გარეთ მყოფი ადამიანებისათვის ამ კომისიის შექმნა და ეროვნული განვითარების გრძელვადიან პროგრამის შემუშავება, რომლის გარშემოც შეიქმნებოდა პლატფორმა პასუხისმგებელი, მომავლისაკენ გაშუქებული ეკონომიკური თუ პოლიტიკური ღონისძიებების, საზოგადოების აქტიური ნაწილის გასაერთიანებლად. პატიოსნად უნდა ვაღიაროთ, რომ ასეთი გრძელვადიანი პროგრამის წარმოდგენა წარტყრობით ვერ შეძლო ვერც ერთმა პარტიამ, ვერც მთავრობამ და ვერც პრეზიდენტმა თავის მიმართვაში ფედერალური კრებისადმი, თუმცა კი მოისინჯა ბევრი არსებითი ელემენტი.

8. პოლიტიკა ჟოფილი სსრკ-ის ძველნების მხარით

8.1. აშკარა სტრატეგიული მიზნების გარეშე უკვე შეუძლებელია რამდენიმე პოლიტიკის წარმოება ყოფილი სსრკ-ის ქვეყნების მიმართ რუსეთში უახლესი ხანებში უნდა განსაზღვროს თავისთვის, თუ რა უნდა და რა შეუძლია. შეუძლებელია მეორე რაის ამოცანების ეფექტური და გრძელვადიანი გადაწყვეტა ისეთებისა, როგორიცაა სტაბილურობის დაცვა, თანამშრომლობის მოგვარება ეკონომიკაში, ფინანსებში, ადამიანის უფლებების უზრუნველყოფა, სამხედრო-პოლიტიკური ურთიერთშედეგა და ა.შ. თუკი ეს ამოცანები საერთო სტრატეგიაში არ არის ჩაშენებული და ერთ მიზანს არ ემსახურება, უკანასკნელი ორი წლის მანძილზე რუსული პოლიტიკის დაბალი ეფექტურობა CHI-ს ქვეყნების მიმართ და თვით ამ გაერთიანების ერთ ადგილზე გაყინვა ყოველივე წესოქმედების ნათელი დადასტურებაა.

8.2. სსრკ-ის დაშლა, მოუხედავად მთელი მისი საგარეო ისტორიული კანონზომიერებისა, უხედავად, ცხოვრების დონისა და ხარისხის მკვეთრი დაკლებად შემოაღებდა ყოფილი საბჭოთა კავშირის ხალხებს და გახდა მიზეზი მთელი წყება კონფლიქტებისა, რომლებიც ჯერაც არ დამთავრებულა. მაგრამ ასეთმა დაშლამ არ უნდა გავლენას იქონიოს პოლიტიკის გატარებისაკენ, რომელიც კიდევ უფრო დიდ და ნაკარგავად და უხედავად მიგვიყვანს.

8.3. რუსეთის სტრატეგიული არჩევანის ჩარჩოები უკიდურესად შეზღუდულია, თუკი, პირველყოფილსა, გავითვალისწინებთ: მეზობელ სახელმწიფოთა უმრავლესობის პროგრესიზმად დასაქმებას, არასტაბილურობის ზრდას, რომელიც უკვე გადასცდა ანდა საცა გადასცდება კრიტიკულ ზღვარს; განწყობილებათა ვექტორის გადანაცვლა ინტერაციის სასარგებლოდ, თვით რუსეთის მმართველ წრეებში ჩაბოჭალბებულ განწყობილებების ბაღანსს. რუსეთისა და ყოფილი სსრკ-ის სხვა ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების სხვადასხვა მიმართულებას, არნდობა თუ არცოდნა საკუთარი ინტერესების შეთანხმების ყველა სხვა ქვეყნის გრძელვადიან ინტერესებთან, თანამედროვე ინტერაციის რეალური გამოცდილების უქონლობა, პოლიტიკური, სოციალური და სამხედრო-პოლიტიკური არასტაბილურობა — ყოველივე ეს საშუალოვადიან პერსპექტივაშიც კი ნაკლებ რეალურს ხდის ყოფილი სსრკ-ის ტერიტორიის უდიდეს ნაწილზე ევროპის თანამეგობრობის ტაბის გაერთიანების შექმნის იდეას.

8.4. არსებითად რუსეთის ერთი ალტერნატივა რჩება: 1. ან ხელახალი შეერთება ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკათა მნიშვნელოვან ნაწილთან, ანდა, მათი დენინტერაციის შემთხვევაში, შეერთება მათ რეგიონებთან და ამით ახალი ფედერაციული სახელმწიფოს შექმნა; 2. ან სახელმწიფოთა პოლიტიკური დამოუკიდებლობის შენარჩუნებაზე კურსის აღება, სადაც უფრო კი მათ ბაზრებზე შეუზღუდავი შედეგების ეფექტური თავდაცვითი სამხედრო-პოლიტიკური კავშირის და ყველა ეროვნული უმცირესობისათვის ერთიანი სამართლებრივი სივრცის შექმნის გარანტიები, რაც უზ-

რუნველყოფს მათ სრულყოფილ უფლებებს. ანუ ესაა ინტერაცია არა ტერიტორიული და პოლიტიკური გაერთიანების გზით, არამედ პოლიტიკური, სამხედრო-პოლიტიკური და სხვა პირობების შექმნის გზით ეკონომიკური ურთიერთშედეგებისა და ურთიერთშედეგებისათვის, რამაც, თავის მხრივ, ხელი უნდა შეუწყოს რუსეთის პოლიტიკური და სამხედრო-პოლიტიკური ინტერესების სრულ განხორციელებას ყოფილი სსრკ-ის ტერიტორიაზე, რა თქმა უნდა, თუკი მსგავსი ტენდენცია ობიექტურად შეიქმნება, პოლიტიკა უნდა უზრუნველყოს ამგვარი ინტერაციის პირობები.

8.5. ფედერაციული სახელმწიფოს შექმნის (თუ აღდგენის) მიზანი შეტყობილად ძვირადღირებულია პოლიტიკური პლანშიც და განსაკუთრებით, ეკონომიკურში. აბსოლუტურად შეუძლებელია უღტრანციონალისტების რეცეპტები — ხელა-

ტიკა გარდუვალად გამოიწვევს საბოტაჟს და წინააღმდეგობას ადგილობრივი ელიტის მნიშვნელოვანი ნაწილის მხრიდან. გარდა ამისა, მათ მნიშვნელოვანწილად ჩაშლის ელემენტთა პასუხისმგებლობა მეურნეობის მოშლისათვის, მოსახლეობის გაღატაკებისათვის, არასტაბილური მდგომარეობის შექმნისათვის და ისინი უზინდელზე მეტ შესაძლებლობას მიიღებენ, რათა პასუხისმგებლობა ყველაფრისათვის მოსკოვს დააკისრონ.

და ბოლოს, აშკარა კურსი სრულ ინტერაციაზე, განსაკუთრებით უკანასკნელ, შეუძლია გამოიწვიოს დაძაბულობა გარე სამყაროსთან, უამისოდაც აშკარა ანტირუსული განწყობილებების გამოჩენა. გართულებდა ტემპების ზრდისათვის გარეშე წარმოების (ტექნოლოგიების, კაპიტალის, მართვისა და საზოგადოების სოციალური განვითარების გამოცდილების) გა-

ხალი შეერთება ძალისმიერი ექსპანსიის, მეზობელ სახელმწიფოებში სტაბილურობისათვის ძირის გამოთხრის გზით. ასეთი პოლიტიკა მხოლოდ ამოართვით კი არ არის, არამედ არაპრაქტიკულიცაა არასტაბილურობა გარდუვალად გადაედება თვით რუსეთსაც. შესაძლებელია კონტროლდუქტიულოდ იქცეს მხოლოდ ეკონომიკური და პოლიტიკური ბერკეტების გამოყენებით ხელახალი შეერთების კურსიც, რადგან ეს უმეტეს შემთხვევაში, გიგანტური სასწრების გადასროლას მოითხოვს დანერგულ სახალხო მეურნეობებში. სხვაგვარად არ მოხერხდება მეზობელი ხალხების ცხოვრების დონის პირდაპირი სუფხილარება და ამ დონის რუსეთთან თუნდაც მცირედად მახლოება. ასეთ შემთხვევაში რუსეთს კვლავ დაეშურება იმ ქვეყნების ეკონომიკურ კოლონიად გადაქცევის საფრთხე, რომელთაც თავის გარშემო გაერთიანებს. თვით რუსეთში ცხოვრების ამაღნიდელი დონის გარდუვალი მკვეთრი დაცემა შესაძლოა მიზეზი შეიქმნას სოციალური აჯეთებისა, დენინტერაციული პროცესების გაძლიერებისა, რაცა რეგიონები სოციალური სიტუაციის მკვეთრი დესტაბილიზაციის თავიდან ასაცილებლად იძულებული გახდებიან მიმართონ ცნობილ პოლიტიკას — „თავს უშველეთ, ვისაც შეგიძლიათ“! ამ შემთხვევაში იმთავითვე გაწირულია ნებისმიერი ინსტრუქციული პოლიტიკა, ფერხდება საზოგადოების მოდერნიზება, რის გამოც შეუძლებელი გახდება ძალთა დავროებისა და აღდგენისათვის ეროვნული სტრატეგიის განხორციელება. ძალიან ზედმეტი დაძაბულობის გარდუვალია, ამ ზედმეტი დაძაბულობის და რესურსების უკმარისობის გამო რუსეთი ძალზე მაღელ შეიძლება დაადგეს სსრკ-ის გზას.

გაერთიანებისაკენ მიმართული პოლი-

ბა იმ ურთიერთობებისა, რომლის დროსაც იგი შეინარჩუნებდა თავისი უზინდელი გეოსტრატეგიული მდგომარეობის მრავალ უპირატესობას და, ამავე დროს, გაცილებით უფრო სარგებლიან ეკონომიკურ მდგომარეობას შეიქმნადა სახელმწიფოთა ახალ თანამეგობრობაში. ამ მდგომარის ფილოსოფია გულისხმობს „ლიდერობას — ნაცვლად პირდაპირი კონტროლისა“.

8.6. რუსეთის უფლება აქვს მეზობელ ქვეყნებს ურთიერთშედეგების ესა თუ ის მოდელი შესთავაზოს, მაგრამ უხედავად არავის არ უნდა ახვედეს თავს საკუთარ მოდელს. უნდა გამოირიცხოს ძალიან გზა. მეზობელი ქვეყნების ხალხებმა ელემენტარულმა წრეებმა თვითვე უნდა გააკეთონ ესა თუ ის არჩევანი. მაგრამ უარის საფასურიც თავიდანვე საგარისად ცხად უნდა იყოს ეს იქნება რუსეთის მხრიდან ეკონომიკური, პოლიტიკური თუ სოციალური-პოლიტიკური მხარდაჭერის სტაბილურობის შესუსტება.

სავარაუდოა, რომ ასეთი ფორმული ნაკლები წინააღმდეგობას შეხვდება გარე სამყაროში, რადგან არ გამოიწვევს რუსეთის სამხედრო-პოლიტიკურ გაძლიერებას და, ამავე დროს, უზრუნველყოფს დიდ შესაძლებლობებს სიტუაციის სტაბილიზებისთვის ყოფილი სსრკ-ის მთელ სივრცეზე.

მხოლოდ კრიზისიდან გამოსვლის შემდეგ, რაც წარმატებით გადაწყვეტს ეკონომიკური რეფორმებს, რაცა მაღალეც ეკონომიკური ძლიერებისა და კეთილდღეობის მკვეთრ ზრდას, რუსეთს შეეძლება თავს უფლება მისცეს უფრო მჭიდრო ინტეგრირების ყოფილი სსრკ-ის იმ რესპუბლიკებთან, რომლებიც მოსხურებენ ამას და თუკი ეს თვით რუსეთისთვისაც ხელსაყრელი იქნება.

8.7. რუსეთის ქმედებების კონკრეტულ მიმართულებებზე იმ პოლიტიკის განხორციელებისათვის, რომელიც ეფუძნება ფილოსოფიას — „ლიდერობა — ნაცვლად კონტროლისა“ — შეიძლება იქცეს შემდეგ:

8.8.1. დაინებული მოთხოვნა ყველა შეზღუდვის გაუქმების საგარეო-სასაქონლო მოძრაობაზე; ყველა ქვეყნის კაპიტალის პრივატიზაციაში მონაწილეობისათვის პირობების შექმნა; სამრეწველო და სხვა აქტივების ინტერაცია ვალების სანაცვლოდ; სახელმწიფოთა მიერ კაპიტალის ურთიერთშედეგისათვის აქტიური ხელისშეწყობა.

8.8.2. ურთიერთანგარიშსწორების ეფექტური სისტემის შექმნა, თავდაპირველად ორმხრივ დონეზე, შემდეგში კი შესაძლებელია საგადახდელო კავშირის შექმნა ზარეო ვალუტითურთ. ამასთანავე, საჭიროა, თავი აგარიდოთ ფინანსური სისტემების სრულ გაერთიანებას. ბელორუსიის მაგალითი უფრო გამოანალიზად უნდა იქცეს, ვიდრე წესად (თუმცა, მისი გამოვრების სრული გამოიცნა არ შეიძლება), იმის გამო, რომ ეს ქვეყანა ახლოსაა რუსეთთან და მისი სტრატეგიული მდგომარეობაც გამორჩეულია. აუცილებელია, ყურადღებით შევისწავლოთ ბელორუსისთან ინტერაციის გამოცდილება, მისი დადებითი და უარყოფითი მხარეები.

8.8.3. კურსი ყოფილი სსრკ-ის სახელმწიფოთა უმრავლესობისათვის მიმართ სამხედრო-პოლიტიკური კავშირის შექმნაზე, პერსპექტივაში კი, შესაძლოა, გაერთიანებული შეიარაღებული ძალების შექმნაზეც.

8.8.4. კურსი ყოფილი სსრკ-ის ყველა მოქალაქის უფლებაზე შეზღუდვით მიერ მოქალაქეობაზე (მიერე სხუ ორმაგი) მოქალაქეობის საკითხზე საგარეო და თავდაცვითი პოლიტიკის საბჭოს წევრებს პოლიტიკაში უმრავლესობის აზრი გაუწიდა. ეს თეზისი ტექსტში დატოვებულია უფრო საკითხის დასმისათვის და არა როგორც საყოველთაოდ აღიარებული ვარიანტი მისი გადაწყვეტისა) (თეზისის ავტორთა შენიშვნა). კურსი ნებისმიერი დისკრიმინაციისაგან მათ დაცვაზე.

8.8.5. ამ მიზნების მისაღწევ საშუალებებზე შეიძლება გამოდგეს შემდეგი:

8.8.5.1. პოლიტიკის უმთავრესი პრინციპი უნდა იყოს მოქნილობა გარდა რამდენიმე ძირითადი პრინციპისა, თითოეული ქვეყნის მიმართ წარმოებული პოლიტიკა უნდა ყალიბდებოდეს კონკრეტული პირობებიდან და რუსეთის კონკრეტული ინტერესებიდან გამომდინარე. მუშაობა CHI-ს გაძლიერებისათვის უნდა გარტყდეს, მაგრამ იგი ვერ მოიტანს ეფექტურ შედეგებს, თუკი ყოფილი სსრკ-ის სახელმწიფოთა ურთიერთობაში არ გავაძლიერებთ აქცენტს ურთიერთშედეგების ორმხრივ ფორმებზე. მრავალმხრივი დიპლომატია CHI-ს ფარგლებში უნდა ვითარდებოდეს ახალი ორმხრივი ურთიერთობების საფუძველზე, რითაც რუსეთი უფრო ძლიერ პოზიციებს დაიკავებს, ვიდრე მრავალ-

მხრივი კონტაქტების სისტემაში დაიკავებს.

8.8.5.2. რუსეთის საერთო სტრატეგიული პრინციპების განხორციელებაში უმთავრესი როლი უნდა ეთმოს გვერდის ცენტრალურ რიხი ყოფილი სსრკ-ის თითოეული სახელმწიფოს მიმართ. ეს პრინციპი შეიძლება არსებითად განსხვავდებოდეს ერთმანეთისაგან.

8.8.5.3. თანამიმდევრული და ნებური ურთიერთშედეგა მეზობელი სახელმწიფოების პასუხისმგებელ პოლიტიკურ ძალებთან.

8.8.5.4. იმ პოლიტიკის გატარება, რომელიც მიმართულია ქვეყნის მეზობელი სახელმწიფოების დაშლის წინააღმდეგ და ხელს შეუწყობს მათი სახელმწიფოებრივ ერთეულობის შენარჩუნებას. ამათთანავე, რუსეთის არ შეუძლია გარანტირება იქცეს რეგიონების შენარჩუნებისათვის, რომელთა უნარი არ ექნებათ საკუთარი ქვეყნის მართვის, ანდა, რომელიც დაარღვევდეს ეროვნულ უმცირესობათა — მათ შორის რუსთა მოსახლეობის — უფლებებს.

8.8.5.5. ზიდა საქმედებში ჩარევის შეზღუდვა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა უხედავად მასობრივად ირდევება ადამიანის უფლებები, როცა გაზაფხული საბჭოთა ქალაქობში, რომლებიც გაეროს წესდების შესაბამისად მშვიდობის დასამყარებლად აუცილებელ ღონისძიებებს მოითხოვს. რუსეთის განსაკუთრებული პასუხისმგებლობის კონცეფციას არ უნდა მივყავდეთ იქამდე, რომ რუსეთის მონაწილეობა კონფლიქტების მოწესრიგებაში მკვეთრად გაფართოვდეს მოსკოვში უნდა იმოქმედოს შემდეგი პრინციპით: რაც უფრო ნაკლები პირდაპირი ჩარევა, მით უკეთესი ამასთან, არ შეიძლება ამ პრინციპის აბსოლუტიზირება — როგორც გამოცდილებამ გვიჩვენა, ცალკეულ შემთხვევებში ადრეულმა ჩარევამ შეიძლება თავიდან აგვაცილოს მიმდევ, სისხლიანი და ზანგარდული კონფლიქტები.

8.8.5.6. რუსეთისათვის სასარგებლო დარგებში კაპიტალის ექსპორტის ყოველმხრივი მხარდაჭერა; ყოფილი სსრკ-ის სახელმწიფოების ოლქებს, რაიონებს, ქალაქებსა თუ საწარმოებს შორის პირდაპირი კავშირების დამყარებისათვის ხელშეწყობა.

8.8.5.7. მიზანმიმართული ძალისხმევა რუსული ენის პოპიკების შესანარჩუნებლად. რუსეთის უმაღლეს სასწავლებლებში სახელმწიფოს ხარჯზე მეზობელი ქვეყნებიდან ჩამოსული სპეციალისტების მოზადება.

8.8.5.8. ყოფილი სსრკ-ის ქვეყნებისადმი რუსეთის პოლიტიკა მიმართული უნდა იყოს ეროვნული უმცირესობების უფლებათა დაცვისაკენ, რუსული დროშა, მოსკოვი უნდა იქცეს უმცირესობების უფლებათა გარანტიების სიმბოლოებად, აგრეთვე ნაციონალიზმისაგან, ომებისა და ძალადობისაგან დაცვის სიმბოლოდ. მაგრამ აუცილებელია საზღვარგარეთ მცხოვრები რუსების ინტერესების დასაცავად დამოუკიდებელი პოლიტიკის გატარება. მიმართებით მიზანშეწონილად გვესახება სპეციალური სახელმწიფო ორგანოს შექმნა, რომელიც კოორდინაციას გაუწევდა შესაბამისი სამინისტროებისა და უწყებების მუშაობას.

8.8.5.9. ბალტიისპირეთის სახელმწიფოთა ისტორიის, გეოგრაფიისა და კულტურის თავისებურებათა გათვალისწინებით რუსეთის განსაკუთრებული პოლიტიკა უნდა შეიქმნას შემუშავებული ამ ქვეყნების მიმართ. ამ პოლიტიკაზე ხელი უნდა შეუწყოს კეთილშეშობილი ურთიერთობების ჩამოყალიბების, ეთნიკური უმცირესობების პრობლემის ციფილიზებული გადაწყვეტისა და რუსეთის უსაფრთხოების გათვალისწინებით.

8.8.5.10. კურსი — „ლიდერობა კონტროლის ნაცვლად“ — მოცემული თეზისების ავტორთა თვალსაზრისითაც საკმაოდ შორს არის იდეალისაგან. მაგრამ იგი უმცირეს ბოროტებას წარმოადგენს. ამასთან, პოლიტიკის განკარგულებაში არსებული რეალისტური ვარიანტიდან იგი ყველაზე მეტად პასუხობს როგორც რუსეთისა და მისი მოსახლეობის ასევე მეზობელი სახელმწიფოებისა და მათი მოქალაქეების ინტერესებს.

4. საზღვარგარეთის ძველნებით ურთიერთობის პოლიტიკა

4.1. „ცივი ომის“ წლებში შექმნილი უსაფრთხოების სისტემის ნელო, მაგრამ გაწურული ეროშა, რუსეთის ეკონომიკური და პოლიტიკური ინტერესების მრავალსაზოვანი და ფართო გეოგრაფიული გაზრდილობა, მისი ამაღნიდელი შედარებითი სისუსტე და წარმოქმნილი წინააღმდეგობანი,

რუსეთის სტრატეგია-2

მ-4 გეგმილი

რომელიც ხელს უშლის დასავლეთთან სწრაფ დაახლოებას, შიდა ბაზრის ცენტრებს შორის ბალანსირების მოქმედ პოლიტიკის (ცალკეულ სახელმწიფოებთან და ცალკეულ რეგიონებში ძალთა ბალანსირების რუსეთისათვის ხელსაყრელ დინამიკურ განვითარებას).

4.3. ძვირადღირებული გლობალისტურ პოლიტიკაზე უარის თქმის კურსი უნდა გაგრძელდეს. პოლიტიკა მაქსიმალურად ეკონომიური და დღევანდელ შესაძლებლობებთან შეფერადებული უნდა იყოს. ამავე დროს, რუსეთი ვალდებულია გააქტიუროს თავისი თანამშრომლობისა და მონაწილეობის პოლიტიკა იმ რეგიონებში, სადაც ამ ურთიერთობების შედგენა შესაძლებელია ეკონომიკური დივიდენდების მიღება და ქვეყნის საერთაშორისო პოლიტიკური გავლენის გაზრდა. ამავე რეგიონებში, მაგალითად: ინდოეთი, საბერძნეთი, ბულგარეთი, მთლიანად სამხრეთ-აღმოსავლეთი ევროპა, ახალი ამოსაღწელობა.

უნდა გაგრძელდეს ჩინეთთან მაქსიმალურად მეგობრული და მჭიდრო ურთიერთობების განვითარებისკენ მიმართული პოლიტიკა.

რუსეთის საგარეო პოლიტიკის რეგულირება აუცილებელია რეგიონში მონაწილეობის გააქტიურება, ამ მხარეში ამერიკის შეერთებულ შტატებთან, ჩინეთთან, აზიისა და აფრიკის ქვეყნებთან.

4.3. ამავე დროს, ჩვენი ქვეყნის ისტორიული, გეოგრაფიული თუ კულტურული თავისებურებების, ზოლო დასავლეთის ეკონომიკური და ტექნოლოგიური ძლიერების გამო, ასევე იმიტომ, რომ რუსეთის ჯერ არ გამოსწვნია ბუნებრივი მოკავშირეების სახრებისა და აღმოსავლეთში, მან გრძელვადიან მიზნად უნდა შეინარჩუნოს სტაბილური რეალისტური პარტნიორობის დამყარება, მომავალში კი შესაძლებელია სტრატეგიული ასოციაციის შექმნა ჩრდილოეთის სარტყელის ქვეყნებთან — აშშ, კანადა, იაპონია, თანდათანობით ჩინეთისა და სხვა სახელმწიფოების მონაწილეობით. უნდა გაგრძელდეს კურსი, რათა რუსეთი, შედგომში კი, შესაძლოა, ჩინეთი, ჩაერთოს „დიდი შვიდელის“ საქმიანობაში — თავდაპირველად თუნდაც მხოლოდ პოლიტიკური მიმართულებით.

4.4. აუცილებელია მიზანდასახული პოლიტიკის გატარება, რათა თავიდან ავიცილოთ დამოუკიდებელი დასახელობის სიღრმე დასავლეთთან, რომელთანაც საქმიანობა უნდა

და წარმართოს, რომ ამ სფეროებში, სადაც ამის შესაძლებლობა არის, მაქსიმალურად შეიძლება უნდა ვითანამშრომლოთ. მხოლოდ ეს უნდა გაკეთდეს არა რუსეთის მიერ საკუთარ ინტერესებზე უარის თქმის ხარჯზე, არამედ ამ ინტერესების შეთანხმების გზით. ურთიერთობების შენარჩუნების უნდა დომინირებდეს სტაბილური თანამშრომლობა პარტნიორობის სივრცის გაფართოებით იქ, სადაც ჩვენი ინტერესები და პრაქტიკული მოთხოვნები (მაგალითად, ბირთვული იარაღის გაფრთხილებლობა, სამხედრო-სტრატეგიული ურთიერთშედეგობა სხვა სფეროებში, განსაკუთრებით — ამერიკის შეერთებულ შტატებთან). გამოირჩეული არ არის ცალკეული მიმართულებით შესრულებული და კონტროლირებული მეტოქეობა (მაგალითად, იარაღთა ვაჭრობა).

4.5. რუსეთის იზოლაციის თავიდან აცილების, დასავლეთი ევროპისთან ურთიერთობებში გავლენის შენარჩუნების, ევროპაში სამხედრო დაპირისპირებისკენ დაბრუნების თავიდან აცილების, მომავალში რუსეთის აუცილებელი მონაწილეობით შესაქმნელი საერთაშორისო უსაფრთხოების ქმედითი სისტემის შექმნის ინტერესები მოითხოვს, ევროპის ცენტრში წარმოქმნილი სახელმწიფოთა ნახევრადდემოკრატიული სარტყელის შენარჩუნებას, ნატოს მოქმედების სფეროს გაფართოებას და დამოუკიდებლობის, რუსეთისა და გავლენის დიპლომატიის გაფართოებას, რაც ბერძნულ-გერმანულ არაპაქტულურად აქცევს საკითხს ამ ბლოკის გაზრდის შესახებ, იმ შემთხვევაში, თუ მასში რუსეთი არ მიიღებს მონაწილეობას. რუსეთის ნაციონალური ინტერესების სრულყოფილ დასაცავად, თუკი ცენტრალური და აღმოსავლეთი ევროპის ქვეყნებზეც გავრცელდება კეთილდღეობისა და სტაბილური რეალისტური პარტნიორობის გადამშენებელი ურთიერთობები ევროპულ გაერთიანებას.

4.6. აუცილებელია ევროპაში რუსეთის პოლიტიკის მკვეთრი გააქტიურება, გრძელვადიან პერსპექტივაში კოლექტიური საერთაშორისო უსაფრთხოების ევოლუციური სისტემის შესაქმნელად ძალისხმევა, ან უკიდურეს შემთხვევაში, ამგვარი სისტემის რუსეთის მონაწილეობის გარეშე ჩამოყალიბების მცდელობის ჩაშლა. გასათვალისწინებელია, რომ არსებობს შესაძლებლობა რუსეთის მონაწილეობის გარეშე NATO-ს გაფართოებისა და ამიტომაც ევროპაში რუსეთის უსაფრთხოებისა და პო-

ლიტიკური ინტერესების უზრუნველყოფა აუცილებელია ალტერნატიული გზების ძიება.

4.7. აუცილებელია დასავლეთის წამყვან ქვეყნებთან, განსაკუთრებით გერმანიასთან და ამერიკის შეერთებულ შტატებთან ინტენსიური დიპლომატიის გაგრძელება და მათთან ერთად მოქმედება.

4.8. იმისათვის, რომ შევასუსტოთ გარესამყაროსთან ურთიერთობების შესაძლო გამძლიანებლობა, რომლებიც წარმოიშვნენ ყოფილი სსრკ-ს ტერიტორიული ინტეგრაციული პროცესების გააქტიურების გამო, მიზანშეწონილია დასავლეთი და სხვა წამყვანი ქვეყნებში ჩაერთოს ინტენსიური ორმხრივ დიპლომატიის ამ საკითხების გამო.

4.9. დაუშვებელია, რომ დასავლეთთან ურთიერთობაში მეტი დამოუკიდებლობისა და თანასწორობის მიზნით მოსაპოვებელი რუსეთის დიპლომატიის ტონის აუცილებელი შეცვლა თვითმიზნად გახდეს. რიტორიკით გატაცებამ მოგვიყვანოს გაუცხოების ახალ პროცესამდე რუსეთსა და ყველა მოწინააღმდეგე დღიერ ქვეყანას შორის. რუსეთის მიერ მსოფლიოს ერთ-ერთი წამყვანი სახელმწიფოს სტატუსის რეალიზება უნდა განხორციელდეს ეკონომიკის აღდგენით, ეკონომიკური ზრდით, სიტუაციაზე ზემოქმედების არსებული ბერკეტების გამოყენებითა და ახალი შექმნით, ყოფილი სსრკ-ს ტერიტორიაზე რუსეთის პოზიციების გაძლიერება უნდა მოხდეს რეალური პოლიტიკური ნაბიჯების ბაზაზე და არა აგრესიული რიტორიკის ხარჯზე, რომელსაც ქვეყნის ინტერესებისათვის პირდაპირი ზიანი მოაქვს.

5. ორბანიზაციული ლინიის მიხედვით

5.1. მთავარი ამოცანა პირობების შექმნა ყველა უწყვეტ რუსეთისათვის თუ მოქმედებების მაქსიმალური კონცენტრირებისა და კოორდინირებისათვის, რათა დავიცვათ და წინ წაიშოვოთ საზოგადოების, სახელმწიფოს საგარეო-პოლიტიკური ინტერესები. აუცილებელია ევოლუციური სტრუქტურის შექმნა იმ ორგანიზაციისა, რომელიც მოწოდებულია არაა საგარეო ასპარეზზე ქვეყნის ინტერესების დასაცავად, რაც არანაკლებ პრიორიტეტულია ამოცანა, ვიდრე თვით პოლიტიკის შემუშავება კონკრეტულად კი ჩვენი მიზანშეწონილად მიგვაჩნია შემდეგი ღონისძიებების გატარება:

5.1.1. მნიშვნელოვნად უნდა გაიზარდოს

დოს პრეზიდენტის უფრადღება საგარეო პოლიტიკის საკითხებთან დაკავშირებით გაძლიერდეს საპრეზიდენტო სტრუქტურების როლი მის ფორმირებასა და კოორდინირებაში, ამასთან, შენარჩუნდეს იქნეს დემოკრატიული ბალანსი და ხელისუფლების ყველა განსტოების კონსტიტუციური პასუხისმგებლობა, ძლიერი პარლამენტის ჩათვლით.

5.1.2. საპრეზიდენტო აპარატში — უშიშროების სამსახურის შესაძლო გამოყენებით თუ ჩართვით, ან ამ სამსახურის ბაზაზე — უნდა შეიქმნას ისეთი სტრუქტურები, რომლებსაც ევოლუციური კოორდინირებისათვის შესაძლებელია საგარეო პოტენციული და, რაც მთავარია, პრეზიდენტის უფლებამოსილებანიც ექნებათ. ჩვენ არ გვსურს გამოვიყენოთ არც საგარეო საქმეთა სამინისტროს პოტენციული გაზრდის შესაძლებლობა საგარეო პოლიტიკის კოორდინირების საკითხებში, მაგრამ გამოცდილება გვარწმუნებს, რომ მისი შესაძლებლობა შეზღუდულია, განსაკუთრებით ეს ეხება პოლიტიკის ყოფილი სსრკ-ის ქვეყნების მიმართ.

5.1.3. პრეზიდენტის აპარატის მიერ, პრეზიდენტის ინიციატივით, უშიშროების სამსახურის უწყვეტობისა და საუწყებო-სამართლო კომისიების მიერ უნდა მოხდეს მუდმივგანახლებადი დირექტივები უსაფრთხოების პოლიტიკის ცალკეული მიმართულებებისთვის, კერძოდ კი — საგარეო პოლიტიკისათვის. უშიშროების სამსახურსა და პრეზიდენტის მიერ ამ დირექტივების დამტკიცების შემდეგ ისინი საგანგებოდ უნდა განხილეს ყველადაც. მათი დარღვევა ან შეუსრულებლობა პრეზიდენტთან შეთანხმების გარეშე, უნდა იქვეყნებოდა პრაქტიკულად ავტომატურად გადამხილვის თანადგომის მიზნით, რომელიც დაუშვებელია ასეთ დარღვევას.

5.1.4. უნდა შეიქმნას ამოცანათა ადეკვატური, საკმარისად ძლიერი სტრუქტურა, რომელსაც უნარი ექნება კომპლექსურად, ევოლუციურად ჩამოყალიბოს და კოორდინირებულად განახორციელოს პოლიტიკის ყოფილი სსრკ-ს თითოეული ქვეყნის მიმართ. ეს შეიძლება გაკეთდეს პრეზიდენტისა და უშიშროების სამსახურის აპარატში შესაძლებელი დეპარტამენტის შექმნის გზით, სადაც იარსებებენ ქვეყანათა განყოფილებები: აგრეთვე CH-ს საქმეთა სამინისტროს სტატუსის გაზრდითა და მასში ქვეყანათა განყოფილებების შექმნით. ამ სტრუქტურებს საკმარისი საკადრო უწყვეტობა საქმიანობის კოორდინირებისათვის საჭირო პრიორიტეტები უნდა ჰქონდეს: გარდა ამისა, შესაძლებელია უნდა გაძლიერდეს შინაგან საქმეთა სამინისტრო რა თქმა უნდა, შესაძლებელია სხვა ვარიანტების არსებობა.

ბაც, ერთი რამ ცხადია: აუცილებელია მდგომარეობა არ შეიქმნას გაჭირვარება.

5.1.5. მიზანშეწონილია პრეზიდენტის აპარატში სპეციალური ქვედანაყოფის შექმნა, რომელიც უნდა ეწოდებოდეს სახელმწიფო-საინფორმაციო საქმიანობის საგარეო პოლიტიკის საკითხებში საგარეო საქმეთა სამინისტროსთან უმკაცრესი კოორდინირების პირობებში.

5.2. საჭიროა ორგანიზაციული, მატერიალური და მორალური ხასიათის სპეციალური ღონისძიებების გატარება იმისთვის, რომ გადგარიწონოთ და გააძლიეროთ დიპლომატიური უწყვეტობის საგარეო კორპუსი, ძალისმიერ სამინისტროთა ოფიცერთა კორპუსი, რომლის როლიც ჩვენი ქვეყნის ისტორიის ამაჟინდელი ეტაპზე აუცილებელია და განუხრდლად გაიზარდება არა მხოლოდ შიდა სტაბილურობის დაცვის, არამედ ყოფილი სსრკ-ს მთელ რიგ რეგიონებში კრიზისების თავიდან აცილებისა თუ მოწინააღმდეგე მიმართული პოლიტიკის, აგრეთვე ადეკვატური ინფორმაციის, შეგროვების, რუსეთის პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტერესების უზრუნველყოფის თვალსაზრისითაც.

5.3. რუსეთის აწინდელ პოლიტიკურ ცხოვრებაში შეიარაღებული ძალების სულ უფრო მზარდი პოლიტიკური გავლენის გათვალისწინებით ქვეყნის სტაბილურობისა და, პირველ ყოვლისა, თავის თავდაცვის სამინისტროს, სხვა ძალისმიერი სამინისტროების ხელმძღვანელობის მართვით, არათუ ხელი შეუწყო შეიარაღებულ ძალების სამოქალაქო კონტროლის განვითარებას, არამედ ისიც, რომ შეიშალოს და განახორციელოს კიდევ ოფიცერთა კორპუსის სამოქალაქო საზოგადოებაში ინტეგრაციის პროგრამა. აუცილებელია, სამხედრო სამსახურის სოციალური სტატუსისა და პრესტიჟის ამაღლების კომპლექსური პროგრამის შემუშავება. ოფიცერთა კორპუსთან დაახლოება, მისი მხარდაჭერა — რუსეთის საზოგადოების ახალ ელელათა „მხრედ ყოვლისა, ქვეყნის სტაბილური განვითარების დაინტერესებულ მექანიზმთა“ ამოცანაა.

5.4. სამუშაო ჩატვის წევრებს არა აქვთ იმის პრეტენზია, რომ ამ ნაშრომში ამოწურავ, ყოვლისმომცველ რეკომენდაციებს იძლევიან საგარეო პოლიტიკით დაკავებული ორგანიზაციის რეგულირებით. სათვის, მაგრამ ერთი რამ ცხადია — რეგულირების აუცილებლობა უკვე დიდი ხანა მოწმად. ამჟამინდელი მძიმე მდგომარეობა სერიოზულ ზიანს აყენებს რუსეთის საერთაშორისო პოზიციას, მის პრესტიჟს, რითაც სუსტდება ქვეყნის ნაციონალური უსაფრთხოება.

კომენტარი

ეს უაღრესად მნიშვნელოვანი დოკუმენტია, რომელშიც ნათლად არის ჩამოყალიბებული, თუ რა სურს რუსეთს და, რაც მთავარია, როგორი იქნება მისი საგარეო პოლიტიკა ყოფილი საბჭოთა კავშირის სივრცეში. გულისტკივლით მინდა აღვნიშნო ის ფაქტი, რომ ამ დოკუმენტს საქართველოში თითქმის არააინი მაქცია ყურადღება.

თეზისებში ბევრი რამ ძალზე გულწრფელად და გულდასრულად არის ნათქვამი. ამ დოკუმენტზე ბევრად იქნება დამოკიდებული რუსეთის ოფიციალური ხელისუფლების მიერ სამომავლოდ გადადგმული ნაბიჯები. ყურადღება მივაქცევით თავს, სადაც საუბარია რუსეთის საგარეო პოლიტიკის ახალ ელემენტებზე. 1.8 პუნქტში ნათქვამია, რომ იზრდება ინტეგრაციის საზღვარი და ნაცვლად დამოუკიდებლობის განმტკიცებისა, სახელმწიფოთა ურთიერთობის სუსტდება. ეს მოხაზრება არ ეხება ბალტიისპირეთისა და თურქმენეთს, დასუსტებული სახელმწიფოების მაგალითად კი ამიერკავკასიის ქვეყნები და ტაჯიკეთი მოხსენიებულია. ყველაზე საინტერესოა ამ შესახებ იმის თქმა, რომ ინტეგრაციის საზღვარი მდგრადი უნდა იყოს და დამოუკიდებლობის სწრაფის შესუსტების მთავარი მიზეზად დასახელებულია შემდეგი: CH-ს ქვეყნების უპეტესობაში საბჭოთა რეფორმები არ ხორციელდება და ეს იწვევს კატასტროფულ ჩამორჩენას რუსეთისაგან. პრაქტიკულად, რეფორმების გაწესების უნარიანობა არის მინუსული ჩამორჩენის მთავარი მიზეზად.

ძალზე საინტერესოა ასეთი ფრაზა (რომელიც ჩვენი თვით არ უნდა იყოს) ინტეგრაცია, ყოფილი საბჭოთა კავშირის მრავალ სახელმწიფოთა სტრატეგიულ პერსპექტივაში პრაქტიკულად გარდქეობდა, გასარკვევია მხოლოდ ფორმა და პირობები. ამის მოხდენა თავი — რა ვაკეთოთ, სადაც ჩამოთვლილია ის პირობები, რომლის მიხედვითაც უნდა წარმართოს ინტეგრაციული პროცესი და დასახელებულია რუსეთის კურსის ალტერნატიული ვარიანტები: პირველი ვარიანტი ნათქვამია, რომ არარეალურია სსრკ-ს აღდგენა ან ახალი ფედერაციული სახელმწიფოს ჩამოყალიბება, მაგრამ

ბიორბი ჭანტურია — ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარე

აქვე ჩანს, რომ რუსული პოლიტიკა ამ ვარიანტს არ გამოიცნავს. მეორე ვარიანტი კი დასახულია კურსი ახალი სახელმწიფოებისათვის დამოუკიდებლობის პოლიტიკური ნიშნების შენარჩუნებისკენ, მაგრამ, სამაგიეროდ, რუსეთი იღებს განუხრდლად უფლებების ეკონომიკისა და თავდაცვის სფეროში უპეტეობრივად, ეს არის სამხედრო-პოლიტიკური გაერთიანება, რომელიც ჩამოყალიბდება ეკონომიკური ზემოქმედების გზით. მოდი, ყველაფერს თავის სახელი დავარქვათ — ეს არის ტიპური ნეოკოლონიალიზმი, რასაც აუცილებლად მოჰყვება ერთიანი, ფედერაციული სახელმწიფოს აღდგენა, რაც ალტერნატივის სახით არის შემოთავაზებული, სინამდვილეში ალტერნატივა კი არა, ერთი მიზნისკენ მიმავალი გზის ვტყაყვანდეთ დაყოფა. ამ ეტაპზე რუსეთი ფორმალურად დასავლეთის მიზეზი არ მისცეს სხვადასხვა ბრალდებების წაყენებისათვის. გარდა ამისა, ეკონომიკური თვალსაზრისითაც არასულსაყრელი პირდაპირი ინტეგრაცია და რუსეთის არც შეუძლია ამის განხორციელება; თუმცა, წინგვედრის ეტაპობრივი გარამგება საუფლებლს ქმნის ფედერაციული სახელმწიფოს ჩამოყალიბებისათვის.

ძალიან მნიშვნელოვანია პუნქტი, სადაც საუბარია ახლადწარმოქმნილ ქვეყნებთან ურთიერთობების მოდერნიზაციაზე. რა ურთიერთობებზეა საუბარი? რა თქმა უნდა, იმაზე, რაც არსებობდა ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკების შორის. კი, არ აღვადგინოთ სსრკ, მაგრამ მოვანდინოთ იმ ურთიერთობების მოდერნიზაცია. ღია იმპერიული პოლიტიკა იცვლება ფორმულით — აღიღერება კონტრალის ნაცვლად.

დაკუმენტში ლაპარაკია მტკიცე სამხედრო კავშირზე, განსწავლული ეკონომიკური სფეროზე, გამოყოფილი ორმაგი მოქალაქეობის აუცილებლობა, რაც ხელს აძლევს რუსეთს (და კატეორიულად მიუღებელია ჩვენი თვის). გარდა ამისა, ძალზე მნიშვნელოვანია შემდეგი: სამხედრო ზონისთან დაკავშირებით ბელორუსიის მაგალითი არ უნდა განვიხილავდეთ, იმიტომ, რომ ეს კიდევ უფრო დაამძიმებს რუსულ ეკონომიკას. პრაქტიკულად შემუშავებულია რუსეთისა

თვის მნიშვნელოვანი ეკონომიკური ზარალის გარეშე ახალი იმპერიის აღდგენის ჭეჭანობი.

ერთი შეხედვით, მომხილავად ჩანს ის პუნქტი, სადაც საუბარია რუსეთისა და ყოფილი რესპუბლიკების ურთიერთობაზე. აქ ნათქვამია, რომ რუსეთის პოლიტიკა უნდა უზრუნველყოს მისთვის ქვეყნების ტერიტორიული მთლიანობა და საერთაშორისო ნორმებით აღიარებული სახელმწიფოებრივი ნიშნების შენარჩუნება. კი, ნეოკოლონიალიზმი რომ არ დაგვამონ, სახელმწიფოებრივი ნიშნები ნეოკოლონიალიზმი, მაგრამ, ამასთანავე, შეგვიძლია ნათქვამია, რომ რუსეთი ვერ გახდება იმ რეჟიმების შენარჩუნების გარანტი, რომლებიც ვერ მართავენ ქვეყანას და ვერ უზრუნველყოფენ ეროვნული უმცირესობების, მათ შორის რუსების, უფლებებს გამოდის, რომ რუსეთი განსაზღვრავს, რომელი რეჟიმი უნდა იქნას, რომელი რეჟიმი იცავს ადამიანის უფლებებს და რომელი არღვევს. ფაქტობრივად, ე.წ. დამოუკიდებელ სახელმწიფოებში რუსეთს ეკუთვნის გადამწყვეტი ნიჭი რეჟიმების შენარჩუნება-დაშლისში.

მოკლედ „რუსეთის სტრატეგია (2)“ ასე შეგვიძლია დავასახათოთ: იგი არის პირდაპირი გაგებით იმპერიაზე უარის თქმა. ამას რამდენიმე მიზეზი გააჩნია: 1. ეს ძვირადღირებული საშუალებაა; 2. ეკონომიკა ამას ვერ გაუძლებს; 3. დასავლეთიდან ეკონომიკური დახმარება შეწყდება; 4. რუსეთი დაკარგავს საერთაშორისო მხარდაჭერას და მას ამხელენ როგორც ნეოკოლონიალისტურ და იმპერიალისტურ ქვეყანას. ამის ნაცვლად პოლიტიკოსები სთავაზობენ, რუსეთის იმპერიული მიზნების ეტაპობრივად განხორციელებას. ამ სტრატეგიიდან გამოდინარე თუ რა დარჩება ჩვენი დამოუკიდებლობიდან, ეს თავად მკითხველმა განსაჯოს. ისიც გავითვალისწინოთ, რომ ეს არ არის მხოლოდ კონცეფცია, დოკუმენტი უკვე შემაშის, რაც ნათლად ჩანს საქართველოს მაგალითზე: ჩვენი ვინარჩუნებთ დამოუკიდებლობის ნიშნებს, ფორმალურად ვინარჩუნებთ ტერიტორიულ მთლიანობას, მაგრამ, ფაქტობრივად, ყველაფერი კეთდება საქართველოს დასაშლელად და რუსულ იმპერიულ სფეროში მის

შესაყვანად. ერთ მნიშვნელოვან მომენტსაც გავუსვამ ჩანს — ამ მიზეზების განსაზღვრებაზე რუსეთი არავის გამოკვებას არ აძლევს. ერთი სიტყვით, ეს არის იმპერიის უფულოდ, უსისწლოდ აღდგენის გეგმა.

სანამ არ მოვა ახალი მთავრობა, სანამ ახალი მენტალიტეტის ადამიანები არ გამოჩნდებიან, მანამდე ვერც რეფორმებს განვახორციელებთ და ვერც რუსეთის გეგმებს შევქმნიანადლეკებით. CH-ს, ევრაზიის კავშირისა და სხვა ადგილზე გაერთიანების იმედად მყოფი ხალხი ვერაფერს შექმნის. დოკუმენტში ნათლად ჩანს, რომ რუსეთის მაგინებელი და მაქებარი ქვეყნები — ყველაზე პრაქტულად სარეცელზე არააინ მითავსებულნი. ტაჯიკეთში არ ავინებდნენ რუსეთს და დღეს ჩვენზე უარეს დღეში არააინ ჩავარდნილი. ასე რომ, დასკვნა ერთი: არსებობს ქვეყანა, რომელსაც აქვს თავისი სტრატეგიული მიზნები და რამდენიც არ უნდა ეყრდნობა ლანძღვით, იგი მაინც შეეცდება ამ მიზნების განხორციელებას. უსუსურია იმითი მსჯელობა, ვინც ამბობს, რომ ჩვენ გაგებარაზე რუსეთი და უფლებზეც ამიტომ დაგვაცდდა თავს. ნებისმიერ შემთხვევაში რუსეთი თავისი პოლიტიკის გაატარებად, მაგრამ რომ გვეყოლოდა ძლიერი ხელისუფლება, გავკუთარებნა რეფორმები, იქნება ბალტიისპირეთისა და თურქმენეთის სიაში მოხსენიებული.

კიდევ ერთ მნიშვნელოვან მომენტზე გავამახვილებ ყურადღებას: ნეოკოლონიალიზმს აქვს გარკვეული უპირატესობა, რასიკურ კოლონიალიზმთან შედარებით. კერძოდ, ნეოკოლონიალიზმი პოლიტიკაში გამოიყენებს პირდაპირ სამხედრო ჩარევას, ეს ჩვენი განსია, რადგან ჩვენ გადავდივართ პოლიტიკური, სამართლებრივი და ეკონომიკური ურთიერთობების სფეროში, რაც გვაძლევს ლავიერების და პოლიტიკური მუშაობის საშუალებას. ჩვენი შევითხება გადავარჩეთ! ყველაფერი უნდა ვიკეთოთ სახელმწიფოებრივობის განმტკიცებისათვის, რეფორმების გატარებისათვის, ეკონომიკური გაძლიერებისათვის. უნდა დავძლიოთ კაპიტულანტურა განსაზღვრული.

მაღაზრია «კავკასიონი» რუსთაველის გამზირი № 18 — № 20

თბილისის კომერციული სასურსათო მაღაზიების და ჯიშურების ნაკლებობას არ განიცდის. ნებისმიერ უბანში შეხვედებით იმპორტირებული სურსათით, სიგარეტებითა და საღებავით რეზინებით გაღებული ვიტრინებს. თბილისური ზაფხული აუტანელ ხვარში გამაგრებული სასმელები, ცივი ღვინო და შამპანური, გემრიელი უცხოური ნაყინის ფართო ასორტიმენტი მიწოდებულია და ბევრისთვის გამაღიზიანებლად გამოიყურება. თუ გაქვთ რუსული მანეთი ან უცხოური ვალუტა გაღიზიანების საფუძველი ნამდვილად არ გექნებათ, ისაიძვნებთ თავიანთი გამყიდველების მომსახურებით და მიირთმევთ ყველაფერს, რასაც იზრუნებთ.

მაგრამ თუ ვალუტა არ გაქვთ...
თბილისში არის მაღაზია, სადაც თქვენ არაფერი გაგაღიზიანებთ, არც ამერიკული დოლარის და გერმანული მარკის უქონლობა შეგიქმნით პრობლემას. მისაგნებლად არ არის ძნელი. რუსთაველის გამზირზე (№ 18-20) თქვენს ყურადღებას უდავოდ მიიპყრობს „კოკა-კოლას“ აბრები და სარეკლამო ფირნაშები. სპეციალური წითელი ფერი ლამაზად ესადაგება სხვადასხვა საქონლის ეტიკეტების სიმრავლით ატვირთულ ვიტრინებს.

მაღაზია „კავკასიონი“ № 2 — ერთი თითქოსდა უმნიშვნელო დეტალით მნიშვნელოვნად განსხვავდება სხვა თბილისური მაღაზიებისგან. აქ ქართული კუბონით შევსებული შეიძინოთ ყველაფერი და ფასებიც ჯიშურებთან შედარებით საგრძნობლად დაბალია.

ასორტიმენტით უკმაყოფილო არ დარჩებით. მაღაზიას შ.პ.ს. „კოკა-კოლა კავკასიონი“ გურიებს და ქართული კუბონით გაჭრება სწორედ მათი პრინციპია.

„კოკა-კოლა კავკასიონი“ მაქსიმალურად ცდილობს უზრუნველყოს რესპუბლიკის გაჭრების ქსელი საკვები პროდუქტით და, ალბათ, გასაგებია, რომ მისი მაღაზია შესაბამისად მაქსიმალურად დააკმაყოფილებს თქვენს მოთხოვნებს.

შეიშვითავეთ მაღაზიის ასორტიმენტს, საქონლის ფასებსა და თავად განსაჯეთ:

სხვადასხვა სახის შაშვი, ძეგველი და სოსისი. დაფასებული წონის მიხედვით, პროდუქტის მაქსიმალური ფასი 5000000 კუბონია.

19 დასახელების ორცხობილა. სხვადასხვა გემო და არომატი ფასი 300000-800000 კუბონია.

თურქული ბური და ბურბროდუქტების ნაირსახეობა. მაკარონი და ვერმიშელი (1000000 კუბ.).

დრაჟე (400000 კუბ.), მაიონეზი (1500000 კუბ.), ხილის ჯემები (1500000 კუბ.), საწებელა და მდოგვი (1 კუბ.).

თქვენთვის ცნობილ შოკოლადებთან ერთად „კავკასიონი“ გთავაზობთ ეგზოტიკურ, გემრიელ კამფეტებს: „სანტო“ (250000 კუბ.), „მოუდი“ (200000 კუბ.), „ბრვო“ (40000 კუბ.), „ტიგრი“ (400000 კუბ.), საღებ რეზინებს (50000 კუბ.).

აქვე შეგიძლიათ შეიძინოთ გემრიელი ნაყინი, სასიამოვნო გამაგრებელი სამელები და, რა თქმა უნდა, ცივი „კოკა-კოლა“ და „ფანტა“.

ანანასის, მანგოს, მარწყვის, ლიმონის და ფორთოხლის ცივი წვენები შეგიძლიათ მიირთვათ 200000 კუბონად; ჩაი (600000 კუბ.) და მცენარეული, ხილის ნაყენები (900000

კუბ.).
სიგარეტის მწვევლებისთვისაც დიდი არჩევანია. 200000 კუბონად შეგიძლიათ შეიძინოთ ამერიკული სიგარეტები „ამერიკანი“ და „კენედი“.

თუ რაიმე პრეტენზია გაგიჩნდებათ მომსახურების ან ასორტიმენტის მიმართ, მაღაზიის დირექტორი ქალბატონი თამარ გიორგაძე ყოველთვის მზადაა უბასუხოს თქვენს კითხვებს. „კოკა-კოლა კავკასიონი“ შეეცდება შეასრულოს ნებისმიერი მომხმარებლის სურვილი და ახლო მომავალში მაღაზიის ასორტიმენტი გამდიდრდება.

ისარგებლეთ შემთხვევით. რუსთაველის გამზირზე № 18-20 გელით მაღაზია „კავკასიონი“.

დისკლავი სამართლებრივი დოკუმენტი

კალაგანი გამოცხადებული ბარში რომ შევიდო, მისი თანამგზავნი, კანადელი ნიკოლის კუბონები იყდა.

კალაგანმა დაწესა შიშურა, სოდიანი ცივი დალია, ისევე შეავსებინა ჭიქა და ანაშენიანად ნიკოლსთან მივიდა.

— მაშ ასე, რისი თქმა უნდა ვინტერს? ალბათ, იცდებით რა სამინელო დღეშია ჩავარდნილი?

— მართლაც სამინელო დღეშია ჩავარდნილი, — უბასუხა ნიკოლსმა.

— ასეც უფთხარი, გარდა ამისა, ვიქოხე, შენი აზრით, რა ძალისხმევა დასჭირდება დეტექტიურ ფარმას, ამ საქმიდან რომ დაგისწავს-მეთქი.

— მაინც რა საქმეა ასეთი? — პკითხა კალაგანმა.

— ის ტიპი, ჩერლესგორტი, ორი დღის წინ საკუთარი სახლსა და ვინტერის სახლს შორის მოკლეს. პოლიცია ახლაც იქ იქებება. ვინტერი ფიქრობს, რომ დიქტერენ. მეც ასევე. რაც შეეხება იმას, რომ ვინტერი ფიქრობს, თითქოს შენ მისი დახმარება შეგიძლია, ამის თაობაზე არაფერი ვიცი.

— შენი აზრით ჩერლესგორტი მაგან მოკლა?

— ნიკოლის ცარიელი ჭიქებით დახლისაგან წავიდა, ვისკით შეავსებინა და უკან დაბრუნდა.

— მომისმინე, ამ ტიპს, ვინტერს, დიდძალი ფული მართებს ჩერლესგორტისა. ორი დღის წინ ჩერლესგორტმა გაიგო, რომ ვინტერი კანადაში აპირებს დათესვას. იგი მის სანახავად წავიდა და უკან აღარ დაბრუნებულა. გააჩნდა წესს მკვდარი, ტელეფონისა ჯიშურიდან ოცოდე მეტრზე. როგორც ჩანს, ვილაცა ჯიშურს ამოფარებული ელოდა.

— გასაგებია, — თქვა კალაგანმა. — შენ ფიქრობ, რომ ის ვილაცა ვინტერი იყო? მაგრამ შენი ვარაუდი ჯერ კიდევ არ ამტკიცებს არაფერს.

— გეთანხმები, — უბასუხა ნიკოლსმა, — მაგრამ ცოტა კიდევ მომისმინე. ვინტერს ცოლი აყავს. კარგად მისმენ? პოდა, ექვსი ოცის წინ მიატოვა და ის ქალი ევლარ იტანს მას. აგი ელიაბი ეუდის მეორე თოლოში ცხოვრობს, განსაკუთრებით ექვსიოდე

პიტერ ჩინი

ორმაგი ალიბი

კილომეტრზე. მისმენ?.. იმ დღეს, ჩერლესგორტი რომ მოკლეს, მან მისის ჩერლესგორტს დაურეკა. ქმარზე რომ პკითხეს, მისის ჩერლესგორტმა უბასუხა, რომ სახლში არაა და შეიძლება დააკლდება სუთი წუთი, მოვაო. მაშინ მისის ვინტერმა თავისი ტელეფონის ნომერი მისცა და სთხოვა, ძალიან მნიშვნელოვანი საქმეა და როგორც კი დაბრუნდება, დაძირეკოს. კარგად უგდებ ყურს ჩემ სიტყვებს?

— გისმენ, — უბასუხა კალაგანმა. — ნიკოლსმა განაცხადო:

— შეიძლება რომ სუთი წუთი აკლდა, ჩერლესგორტი დაბრუნდა. მისის ვინტერს დაურეკა და ქალმა უთხრა, რომ ექვსი მაქვს, ჩემი ქმარი კანადაში ითესება, მეც მტოვებს და სხვებსაც. ისიც უთხრა, თუკი რამის გაკეთებას აპირებ, უნდა აჩქარდო. მეორე დღემატა, საერთოდ ვინტერი საშიში კაცი... რამდენიმე დღის წინ მითხრა, ჩერლესგორტი ძალიან თუ მომანებება, ყოყმანს კი არ დაეინყვებ, ერთბაშად მოეუთავებ სელსო. ამტკიცებს ეს რამეს თუ არა?

კალაგანმა თავი დაუქნია.

— პოლიციამ იცის ამის შესახებ? — რა თქმა უნდა, იცინა, — უბასუხა ნიკოლსმა, — ვინაიდან ჩერლესგორტმა, სანამ სახლიდან გავიდოდა, ცოლს უბამო, რაც უთხრა მისის ვინტერმა ტელეფონით.

— რას იზამ, — თქვა კალაგანმა, — ყველაფერ ამას ჩვენი კლიენტისთვის არც ისე კარგი სუნი უდის, ა?

— ნიკოლსმა თავი დაუქნია.

— უჭეველად. — ვინტერი, — სად იყო იმ დღეს, როცა ჩერლესგორტი მოკლეს? — პკითხა კა-

ლაგანმა.

— ნიკოლსი დამიანჭა. — თქვა, რომ იმ დროს გოლფის მოედანზე ვსეირნობდიო.

— მთლად დამაფრებლად ვერ ვლერს, — შენიშნა კალაგანმა.

— ოღონდაც! — კვერი დაუკრა ნიკოლსმა.

მან ჯიბიდან კონვერტი ამოიღო. — ამ კონვერტში სუთასი გირვანქაა. ვინტერმა გადმოცა. თან თქვა, გამიგონია კალაგანი მაგარი მოხერხებული ვინტერო. ვარაუდობს, რომ გამონახვ რაიმე საშუალება, ამ დავილარაბას რომ გადაარჩინო.

კალაგანმა კონვერტი ჯიბში ჩაიღო. — შეიძლება, მაგრამ მას მრავალი ვინ იცის, იქნებ იგი არაფერ შუაშია.

— შეიძლება, მაგრამ მას მრავალი მიზეზი ჰქონდა, ჩერლესგორტი რომ მოეკლა.

— საიდან შეიძლება ვინტერს სცოდნოდა, რომ ჩერლესგორტი მისი სახლისაკენ წავიდა? — პკითხა კალაგანმა.

— ამის გაგება ძნელი არ იყო, უბასუხა ნიკოლსმა. — ვინტერისა და ჩერლესგორტის სახლებს შორის ერთი უდაბური გზაა, რომელიც გოლფის მოედანს მიუყვება. ვინტერს შეეძლო მთელი გზისთვის ეთვალთვალა.

— აქედან მისთვის ნათელი იყო, საითკენ მიემართებოდა ჩერლესგორტი და რატომ, ასე არაა?

— ვფიქრობ, რომ მართალი ხარ, — უთხრა კალაგანმა.

მან თავისი ჭიქა დაცალა და წამოდგა.

— რას აპირებ? — პკითხა ნიკოლსმა.

— ზუსტად არ ვიცი. ეჭვებმა რომ არ შემანახონ, წავალ, მის ვინტერს ენახავ. სად ცხოვრობს?

— აქედან სუთი კილომეტრი იქნება. აი, მისამართი.

— შენ კი ადგილს და გოლფის მოედანზე გაისეირნე, ნახე, ხომ არ შეიძლება იქ რამე გაარკვიოს კაცმა, — უთხრა კალაგანმა, — საღამოთი აქ შევედეთ ერთმანეთს, შეიღ საათზე.

მისის ვინტერი ალბათ ძალიან ლამაზი ქალი იყო, მაგრამ ახლა საცოდავად გამოიყურებოდა.

— ძალიან მეუხერხულება, რომ განუხებო, მისის ვინტერი, — უთხრა კალაგანმა.

— მე კერძო დეტექტივი ვარ და თქვენმა ქმარმა მთხოვა მისი საქმისათვის მომეკიდა ხელი. ვფიქრობ, რომ მდგომარეობა თქვენთვის ცნობილია.

ქალმა თავი დაუქნია.

— როგორც ჩანს, მას დააბატონებენ. — ნამდვილად, — უბასუხა კალაგანმა.

ასე ფიქრობს თავად და მეც ასევე ვფიქრობ. მაგრამ არავითარი საფუძველი არ არსებობს საიმისოდ, რომ საკუთარი საქმე არ ვაკეთო და სიმართლის გარკვევა არ ვცადო, ასე არაა?

— ეს თქვენი საქმეა, — უთხრა მან, — გაქვთ იმედი, რომ რამეს მიაღწევთ? კალაგანმა გაიღიმა.

— მისის ვინტერი, თქვენ მაინც დადამინც არ გიყვართ ქმარი?

— რისთვის უნდა მიყვარდეს?.. მე ყველანაირი საფუძველი მაქვს, იგი არ მიყვარდეს, მაგრამ ეს იმას როდი ნიშნავს, რომ გამეხარდება მას თუ მეველეობისათვის დაუწყებენ დევნას. თუკი, რა თქმა უნდა, მართლა მეველეი არაა.

— ხომ ვერ მომიყვებოდით, რა მოხდა ჩერლესგორტის მეველეობის დღეს?

— რა თქმა უნდა, თქვენი კალაგან, — უბასუხა მან. — როგორც თქვენ, უჭეველია იცით, ჩემს ქმარს ჩერლესგორტის ბევრი ფული ემართა. მას ჩემიც მართებს. ჩერლესგორტის სიკვდილამდე ერთი დღით ადრე დაფურცე და ვიქოხე, თუ რას ფიქრობდა ჩემი შენახვის თაობაზე. ძალიან უხეშად, მიპასუხა, რომ კანადაში მივდივარ და ბოლოს და ბოლოს შენგან თავს დავიხსნი, ამიერიდან ჩემგან ერთ გროშსაც ვერ ეღირსებო. ამაზე ბევრი ვიფიქრე, მეორე დღეს მისის ჩერლესგორტს დაფურცე და ვთხოვე, ქმარი მომეგანა ტელეფონთან. გაირკვა, რომ იგი მხოლოდ მაშინ დაბრუნდებოდა სახლში, შეიძლება რომ სუთი წუთი ეკლდებოდა. მე ტელეფონის ნომერი დაფურცე და ვთხოვე, როგორც კი დაბრუნდებოდა მისტერ ჩერლესგორტი, მაშინვე დაერეკა ჩემთვის. შეიძლება რომ სუთი წუთი აკლდა, მან დაძირეკა. მე მას ყველაფერი უთხარი, რაც ჩემთვის იყო ცნობილი.

გაბრძნობა მა-10 გვარდია

ორიოდე სიტყვა პიენის შესახებ

აღრე, თვალს დაგუქავდი თუ არა,
ცა შემზობოდა თავზე
მთელი თავისი ვარსკვლავებით,
ახლა, სავარძელში ბედნიერად ჩათვლემილს,
შეხვედრით დამატყდება ხოლმე
რაიმე საოცარი სიტყვა,
მაგალითად, მიქელ მონდრეკილი...
რატომ მონდრეკილი, ვის წინაშე
იმ მონდრეკიკა და აღერდილ საუკუნეში?
როცა გაუთავებელ ომს
მხოლოდ გაუთავებელი იჯობდა,
და ნაწრთობი ფოლადი
და ისეთი მოკლე იყო
მშვიდობის წუთები,
თითქოს, ორი ადამიანი
სივრცულად ერთი არ ანებდა,
არამედ ცეცხლწაყვანილი სახლის ფანჯრიდან
ისროდა ბავშვებს და მუსიკას,
რომ სიკვდილსა და სიკვდილს შორის
ჩამდგარიყო რაღაც მანათობელი...
და საჭირო იყო მზის სელმძღვანელობა,
მისი კამკამა ფორტე,
რომ გუნდი შეეკრა
ბავშვების და სიმღერის ნაკუწებისგან —
ქარის წაღებულ თეთრი წიწილებისგან —
და სიკვდილსა და სიკვდილს შორის მანათობელს
უნებურა კიდევ
ორკესტრის მძლავრი ფილტვების დონეზე —
ყველაფერი ამის წინაშე,
რომ არ მონდრეკილიყო კაცი
და ქედზე თვითგვიმის მათრახი არ ეტყლაშუნა,
ისე ვერ იტყოდა პიენს,
რომელიც ერთი ბაცი
და უნზო ბეგრით
სულ აღრეულ ბავშვობაში იწყება,
როცა ზოგი ბავშვი ბურთს დასდევს,
ზოგი კი
თვალუბად და ყურებად ქცეული,
წერბელასავით აეკრება მზეს
და არ დაახრჩობს მისი სისხლი,
არ დააყრუებს მისი კამკამა ფორტე,
და ხარის უდრეკადენი ბეგრა,
რაც იმას ნიშნავს
რომ მის სხეულში
უტყბილეს ნაყოფზე ჩიტის ნაკრტენივით
შევე ჩაფიქრებულია პიენტი —
მონდრეკილი კაცი...

...
როგორ შეგიცვლია ცხოვრების წილი...
მოგებურდა სეტყაო,
შეგიყვარდა ფუფუნება
მკვიდრი და მსუფთა,
როგორც ქაფქაფა რძის თავზე
პირშეკრული ნაღები...
განსოვს, როგორ იცინოდი
ხორხამდე ჩახსნილი ყვლით,
იქიდან კი სპილენძის მადანი ასნივებდა —
პოტენციური სასულე ორკესტრი...
ან როგორი სიფეარული იცოდი,
ხელისგული რომ მაიფარო შუადღეს,
თაფლი სდის რომელსაც
და ფუტკრების ცხელი მსუფთა
დაგასხდნენ ტანზე —
ან რა დღეში გავდებდა
ერთი უნაივი სიტყვა,
თითქოს ჭინჭრის ბუჩქებში ჩავარდი...
ახლა კი საკუთარ შვილებს
მშობლიური იმპერატორის სუსნი დაატყვენ თავზე,
გვეონა,
ნაღების ფითქინა კარავს შეფეარებოდნენ,
ისინი კი პირდაპირ ქუჩის ყბაში ჩავარდნენ
(ჯოჯოხეთის ნულოვანი გარსი,
საიდანაც სიცოცხლის ათვლა იწყება)
და ვინც გმირად ჩაიფიქრა შემოქმედება,
ცოცხალი და ცხრაწერამოვლილი დაბრუნდება,
დასაჩრები კი ოთახის შპალერს აეწებება
უწიფარი ნაყოფი, ქოსა, ბერწი,
ფუფუნების მემკვიდრეობით მიძღვნი,
თავის დროზე რომ შეგეცოდა მცნუვარე
ტკივილისთვის
და დახრცილი ფუტკრების ნატზე დაატარებდი,
ამიტომ იმ ყელის ჩამხვეი სიცილითაც ვერ
გაიტინა,
რომლის ფსკერზე
ცის ღურჯი ჭეჭრუტანა დატანებული
იქნებ, შენ მაინც გაიხსენო წარსული,

სელები აიქნია,
ოდნავ შეთხულებულ თმაში ქარი შეუშვა და...
ღურჯი ჭეჭრუტანა ან გაიწელება
და ცად იქცევა,
ან ერთ წერტილად შეიკერება
და ქვად...
ქუნაში შევრებილი ხალხისთვის
უბედური კაცი იქნები, ფანჯრიდან გადმოხტარი,
შენი ნებიერი შვილებისთვის კი —
რძეში ჩავარდნილი ქვა...

ქართული პოეზიის მცირე ანთოლოგია

ღუქვები შევარჩიე საკმაოდ დიდი
ხნის წინ დაწერილი. არც ისინი
გამოირჩევიან, დიდი ოპტიმიზმით,
ჩემი ბუნებიდან გამომდინარე,
მავრამ მათი სევდა სიტყვით
გამოსახტი სევდაა, მაღალი,
ეგვილოვანი სფეროების ბინადარი.
ახლანდელი დამთრგუნელი კაუშანი
არ მინდა ვინმეს გაუწიარო, სანამ
მასაც დრო არ უშველის და
სინათლით არ განულებს.

ლ. სიყუ

ორშაბათი

ორშაბათობით მე მხვდება კაცი,
რომელსაც სახეზე ალამი ახატია
და მასწავლის მკაფიო ხმით:
— კვირადღეს სისხლში
ცეცხლის ბორბალი უტრიალებს,
ორშაბათი კი
შავი პურით იკვებება.
შენ ისე მიხედი მუხის ფუფუნებას,
რომ კვირადღეების კოცონები აინთე გარშემო,
ხოლო ორშაბათს გეშინია, არ იქცე პურად,
როცა სიტყვადქცევა გენატრება...
მისი ხორხიდან მოკალული სპილენძი ანათებს,
რაც აშკარად ოქრობირობის ნიშანია
და ასატნია დიდ მოედანზე,
მავრამ, როდესაც დედა შესტუმრება
და დახშული სმენის ბინდიდან
თვალის კაკლებს გამოაცურებს,
რომ დაინახოს მაინც ჩემი სიტყვები,
ვერცხლით და ტკივილით სამრეკლოს ტოლი,
რადგანაც
მის გასავრდნად ვლადარაკომ
ახლანან წასული მამამისი ლანდიც
მოსდგომია კარებს,
უპატიებია სარეველა ბალახი
დიდი ხნის მიუხედავ საფლავზე,
მაინც რა იისფერი ლანდი პქონია
და ფრთებიც არ ამოსვლია
ტვირთისგან გადაყვლეფილ მხრებზე,
ბედნიერების სხივი დააკლდათ,
ტკბილი სიტყვების საფანელი
და ამიტომაც ვერ ამოსულან...
„ამაოება ამაოებათა და ამაოა ყოველივე“
დღეამების გულში
სევდის ბაღი ირხევა,
იქაც რომ
ჩასაბერი ინსტრუმენტების ტყე ჩაყაროს
რომელიმე ოქრობირმა...
და მე უკვე მენატრება ორშაბათი,
მონარული კარტოფილის, შავი პურის,
ვალების გასტუმრების დღე.
ჩემს ყველში წერვიულობის
ეკლიანი გორგალი მიდი-მოლის
სასიდან წუნებამდე,
კბილები კი უკვე ორშაბათისაა,
მონკევის, გაკეჩის, დაქეცამაცების
უნარის გამო
ისინი სულ უფრო იშვიათად
გამოსცრიან სიტყვას,
ვერცხლით და ტკივილით სამრეკლოს ტოლფასს...
კიდევ ექვსი დღით გადაიწია კვირის ბორბალმა,

ცეცხლოვანმა...
„ორშაბათ დილა გათენდა,
რა ავი დარი ღვებო...“

...
ტკივილი იყო ბასრი, ფერადი,
თითქოს მოკვეთეს იასამანს
ვარდისფერი და მკერძივთ მკერდი,
ის მთელი დღე იდო მიწაზე
და შემზარავად გავლა ადამიანს...
თვალის ფსკერიდან ამოვარდნილი
ორი გუგა შავი, ბეცი, უხარმაზარი,
დიდხანს გიწევდა მზის მაგივრობა,
მერე მოვიდა სიმშვილე ჭერზე,
და ტკივილი სევდით შეცვალა,
უცნო ვნება — დახვეწილი განწყობილებით,
ფერების ბლიტი, თვალისმომჭრელი,
ჩაქრობინა აბრეშუმის ნახევარტონებს...
შენც შეეხვიე
და განიჭებს წუშ ნეტარებას
როიალის შკაცრ სამკუთხედში
შეპარული სიმრგვალის ნიჭი,
მანანწალა ძაღლის თვალები
და ზოგჯერ, ღამე,
მტანჯველი ფიქრი
იასამნის ღვთაებრივ სულზე —
რომელიც ყოფით, აბრეშუმით,
ლოკის მზით განუღებელი,
მაინც შემზარავად გავს ადამიანს...

ბარდცვალება

მოულოდნელად გამოეღვიძა:
შავ და უაზრო უკუნეთში
თეთრი პეპელა შემოიჭრა —
მუსიკის ხელი,
ჩაბირული ბატისტის რუშეში...
ცაზე გაფატრული ორლანი ეკი
და მარმარილოს მკვეთრი თითი.
მუსიკის წერვს აქცემატებდნენ,
ხოლო მაგიდან
ბატისტის თეთრი პეპლები ცვიოდა...
თვალისმომჭრელი პეპლებსგან შედგა სინათლე,
მავრამ ბავშვებმა,
მათთვის ჩვეული სისასტიკით,
ქინძისთავებით შიბანდეს
პეპლები ერთმანეთს
და ტკივილმა, ტლანქმა და მძიმემ,
საგანით ჩანა სინათლის ქსოვილი
და ფსკერზე დაეცა...
უკანასკნელი მკვეთრი აზრი აეკიდა:
პეპელას სისხლი დაანდებდა ბატისტის დროშას,
ზუსტად ისევე, როგორც ბავშვის...
საღბუნევით გრილი იყო მუსიკის ხელი
მკვდარი პეპლების ხავერდისგან
აჭრელი დილა თენდებოდა...

არსენა მარაღის გახსენება

მე რომ სიზმარი მგონია, იმ ცხადში,
უცნაური რამ ხდება:
ჩემი ცრემლი, იმის ნაცვლად,
რომ მიწაზე დაეცეს, მალევე აღის
და სამრეკლოს უმძობილდება
მერე ისინი მცხეთის გზაზე გამოივლიან
ხელუდასხვეულები
და, შემთხვევით, იმ კაცს გადაარჩენენ,
გზაზე ღურჯი სუფრა რომ გადაუფენია
და თავის მკვლეულს ელოდება,
რომელიც მის ნაცვლად მე გამოიყრის დანას
და ღურჯი სუფრიდან თეთრი ძვლების
გამყინვარება წამოვა, დამაბრმავეელი,
მაყურებლები იტყვიან ცივი ქარით:
— როგორ ღუქვებსაც წერდა,
ისე უკუდმართად მოკვდაო.
ზოგს მთვრალი ვევონები,
ზოგს ნარკოტიკით გაბრუნებული
და სახლამდეც არავინ მიმიტანს,
მარტო მზის ბუჩქი გადამაფარებს
ძაღლების შარდისგან დამწვარ ტუტებს,
რომ ფეხით არ გადამთვრონ,
ხოლო ჩემს ცრემლს სულში ჩაბერენ
ის ჯანსაღი, გმირი, ყაჩაღი კაცი,
რომელიც ბოლოს
პოეტით უცნაური გამოიყვა
იმის ნაცვლად, რომ სა... გადამკრულიყო
და თავი გადაერჩინა,
აგერ, უკვე ასე წელია
ღურჯ სუფრასთან ზის
და თავის მკვლეულს ელოდება...

29 035060, 1994.

შურნალისტიკა:

სადღიისო პრობლემა

რეპაზ სურბულაძე

ეს ყოველისგანსაზღვრელი პროფესიონალიზმი...

განათლების პრობლემა

ჩვენი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები ხშირად მხოლოდ საკუთარი სახლის იდეალებით ცხოვრობენ. ილიას თქმისა არ იყოს, თითოეულმა საკუთარი ქვეყანა აიშენა, საზოგადო სახელი „მამული“ თავის კერძო მამულს დაარქვა... თავის შემოღობილში შეიკეტა.

გზის ამგვარი ზღაპრებით. არცერთი პოლიტიკური მოღვაწისა და პუბლიცისტის არ დასცდენია მაშინ ვის უნდა დაეთესა პური, სიმინდი, კარტოფილი, ბოსტნეული, როგორ მოგვევლო პირუტყვისათვის, როგორ გვეშოვა სათბობი და ა.შ. ამით ჩვენმა შურნალისტებმა, პოპულისტ პოლიტიკოსთა მსგავსად, პროფესიულად სამშობლოს სიყვარული გაანადგურა, რომელიც წინეობრივი კატეგორიაა, ნამდვილი საქმე კი დაივიწყა და ილუზიების ტყვეობაში ამაყოფა საზოგადოება.

სწორედ იგი კერძო, ბელადი, იდეა-სიმბოლო, ოღონდ თავის ადგილზე, თავის კონკრეტულ საქმეში და ამით გააღვიძონ მათ ბუნებაში ღვთისაგან ჩადებული ისეთი უნარ-მოდურებები, რომლებიც მანამდე უმოქმედოდ იყვნენ.

მუდღაობა და ა.შ. ეს პრობლემა ახალი არაა, ძველია. თავისუფლებას მუდამ ან ახლავს ასეთი სინდრომები და მათი გადაწყვეტის გზების ძიება სხვა არაფერია, თუ არა დამოუკიდებელი შურნალისტის არსებობისათვის ზრუნვა. ამაში კი თანამედროვე უნდა იყოს დაინტერესებული როგორც კანონმდებელი, ასევე საზოგადოება.

პრესას, რადიოს, ტელევიზიას ერთი „ჰაღონური“ უნარი გააჩნია. საქმისათვის ადამიანი რეგულარულად იბეჭდებოდა, წინდებოდა, საუბრობდა, ეთერში ან მის შესახებ სხვები წერდნენ და საუბრობდნენ, რომ იწყება მისი პერსონალიზაცია, იგი განსაკუთრებულ სუბიექტად, ლიდერად წარმოიჩინდება. ამ გზით იქმნება ადამიანის შესახებ მითი, ლეგენდა, ჩანდება მისი „პარალელური სახე“, სინამდვილისგან განსხვავებული საგარეო იმიჯი. ეს მოვლენა განსაკუთრებით პოლიტიკურ ბრძოლაში საშიშია, მითუმეტეს ჩვენს ეპოქაში, რადგანაც ელექტრონული მასმედიასა და პრესას შეუძლიათ ელვის სიქრონუმი შექმნან ე.წ. კერძო, ბელადები, გამოათავსონ უფლებები, რომლებიც ამა თუ იმ იდეის ადამიანურ სიმბოლოებად გვევლინებიან და რომელთაც ამის გამო ათასები და მილიონები ეთაყვანებიან. იგი კიდევ უფრო საშიშროა დაბალი პოლიტიკური კულტურისა და ეკონომიკური განვითარების მქონე ქვეყნებში, სადაც ადვილად ყალიბდება ცალკეულ პიროვნებათა იდეალიზაცია-მითოლოგიზაციის მთელი სისტემა. მისი საშუალებით ქვეყნის ყოველი წარმომადგენელი ბელადებს მიეწერება, ბოლო ნაწილი და უბედურება წვევლად ატყდება თავზე მათ მონათლულ იდეებზე.

ეს მით უფრო სათქმელია, რადგანაც ჩვენ მრავალეროვან რესპუბლიკაში ვცხოვრობთ. საქართველოში ყველა ეროვნების წარმომადგენელი დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ ჩვენი დამოუკიდებელი სახელმწიფო-

ეს ველი ჩვეულებრივი საინფორმაციო ბაზარია, სადაც ყველაფერი გამოფენილი, სადაც ადამიანს ხელის განძრევაც არ ესაქირობა საქონლის მოსაძოვებლად, სადაც ყოველ წაშლ ნელში გაჩნდა რა იყოფა და თანაც ყველაფერს ბრჭყვიადა, იარაღები აკრია. ეს ბრჭყვიადა საქონელი სწრაფად იწოდება, მაგრამ ასევე სწრაფად ცვდება და მის ადგილზე ახალი იკავებს. ამ მართლმართლ ღირებულებები არ ესაქირობათ, ასეთი საქონელი უსარგებლოა, მოგებს არ იძლევა. იგი ძნელად შესაქმნელია, მისი შედეგები ცოტაა და, ცხადია, შემოსავალიც მცირე. ამიტომაც თანდათან ანადრეს სულს მისი მწარმოებელი კონვეიერი და იქნება, საბოლოოდ გაჩერდეს კიდევ ამოვსა, სწრაფი შეგროვება მხოლოდ ე.წ. „მასობრივი კულტურა“.

„ხელს რომ უწყობს პოლიტიკურ პაექრობას, საჯარო პრესა ზრდის საქვეყნო საქმეთა მოქმედებისაკენ მიმართულ გონებრივ ძალისხმევასა ჯამს, თავს უყრის და ადუღებს ერის სულიერ ძალებს, ადამიანთა მრავალრიცხოვან ფენებს აღძრავს, განავითარონ ისეთი უნარ-მოდურებები, რომელთაც მანამდე უმოქმედობა ეჭერათ, ახლა კი იხიონ, საბოლოაწყოდ გაღვიძებულნი, მზად არიან ყოველი საზოგადოებრივი მიზნის მისაღწევად“.

პანრი თომას ბოკლი (1821-1862)
„ინგლისის ცივილიზაციის ისტორია“

თუ ამ თვალსაწიერით შევხედავთ ქართულ შურნალისტის ქართულ შურნალისტს, რომელიც უნდა ვალა-როთ, რომ მასობრივი კულტურის გავრცელებისთვის საჭიროა, იგი შესაბამის ტემპით მიიწვევს წინ. იგი სულ ახლახან გავიდა „მასობრივი კულტურის“ მარჯვენა „წარმატებები“ სწრაფად მოიპოვა. ჩვენს ეთერში გასვლა კონტრადიქტორული ეფექტებით, უგეგმოვნად მოხდა, ბრესკა-

ქართული შურნალისტისაც ამკვიდრებდა და მეტ-ნაკლებად ახლაც ამკვიდრებს პიროვნებათა კულტს. მისი ლეგენდები მათ შესახებ, ჩვეულებრივად გვიცა გუ-ნდრუკის კვება, მავანთა და მავანთა გმირად და ლამის წინდნად დასახვა, ხბოს აღტაცებით მათ თვალში იცოდა. ასეთი პუბლიცისტთა თვალსაზრისით ადამიანთა ინ-ცატაცია, ტოვებს მათ უწყველად, გმირის მომადიდებ, მითოსური განწყობილების აპარა. თქმულებებმა გმირთა შესახებ ყოველი ერის ეთნოგრაფიული სახის ჩა-თავსებაში უნდა შევხედოთ გარკვეული როლი, მაგრამ თანამედროვე პიროვნებათა მითოლოგიზებას ჩვენს ეპოქაში მხოლოდ ადამიანთა დამცრობა-დაკნინება შე-იძლება მოაქვს. მხედველობაში არ მავს ვინმეს და-მხმობა დაფუძნებული, მხარე არ არსებობს, სხვა-რთუად და ბატონისკმა საკითხებისამებრ არ მოგვართ, მაგრამ მათი მესადა გამოცხადება სხვა რამეა. შურნალი-სტიკაზე ხელს არ უნდა შეუწყოს ამ ფსიქოლოგიის და-მხმობა, პირიქით, მისგან უნდა გათავისუფლოთ ადა-მინები, საკუთარი ძალების რწმენა და თავის შესწავლის უნარი განუშტკიცოს მათ და, ამდენად, ქვეყნის აღმშენე-ლობისათვის განაწილოს ისინი. თანაც ასეთ მოვლენებს უბოძისტიკა სახელმწიფო — საზოგადოებრივი ცხოვრების ყოველ დონეზე უნდა დაუბირობდეს, რადგანაც სწორედ ყოველ დონეზე არაა „მინიმიზირე-ბი“ და „მინიმიტიკატორები“, რომლებიც საკუთარი პერ-სონის ლეგენდის შეთხზვას ცდილობენ, თრფუნავენ მის გრძელვად მყოფთა ინიცატაცია, აფერხებენ საზოგადო-ების განვითარებისა და დემოკრატიკის პროცესს.

გზის ამგვარი ზღაპრებით. არცერთი პოლიტიკური მოღვაწისა და პუბლიცისტის არ დასცდენია მაშინ ვის უნდა დაეთესა პური, სიმინდი, კარტოფილი, ბოსტნეული, როგორ მოგვევლო პირუტყვისათვის, როგორ გვეშოვა სათბობი და ა.შ. ამით ჩვენმა შურნალისტებმა, პოპულისტ პოლიტიკოსთა მსგავსად, პროფესიულად სამშობლოს სიყვარული გაანადგურა, რომელიც წინეობრივი კატეგორიაა, ნამდვილი საქმე კი დაივიწყა და ილუზიების ტყვეობაში ამაყოფა საზოგადოება.

ნელ-ნელა ივსება „ყოველგვარი მოთხოვნის“ და-მაქაფივლები მასალებით. ამიტომ ქართული შურ-ნალისტთა თუ ერთი მხრივ ცდილობს ეროვნულ-კულ-ტურული იდეალების დამკვიდრებას, მეორე მხრივ იგი აპირებს ძირფესვიანად ამოქროცოს ადამიანთა სულში-დან იგივე იდეალები, როცა ასე უკონტროლოდ უხსნის გზას უცხოეთის მასობრივი კულტურის.

რედაქციასა და სპინაობას დღეს მარტო შურნალი-სტიკი ვერ გასწავდებოდა. სარედაქციო ცხოვრებაში აქ-ტურად უნდა მონაწილეობდნენ ფსიქოლოგები, სოცი-ოლოგები, იურისტები, რათა ამ მეცნიერებათა თვალსა-წიერად წინასწარ იქნეს შეძლებისდაგვარად გაზრე-ბული ყოველი მნიშვნელოვანი მასალის მოსალოდნელი შედეგი. ამით ამაღლება მ.სალათის სარწმუნოება და მომეტეობა, თავიდან ავიცილებთ დიფამაციას, უფ-რო საქმიან და შედეგადად განდგება კრიტიკა. ბუნებრივი, შედეგად მისი და სტრუქტურული გაფანტვათა ერთად, ამ თვალსაზრისითაც კერძოების მომავალ შურნალისტთა კადრების აღზრდას ზრუნვა.

შურნალისტის საშუალებით მითოსური „აზროვ-ების ჩამოყალიბება, არა მარტო ცალკეულ ადამიანთა განდევნის, არამედ იდეათა საშუალებითაც ხდება. იქ-ნება მითი-იდეა, გნებავთ, პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური და ა.შ. შინაარსის მქონე. ასეთ იდეებსაც დამატებული, ადამიანის აქტივობის დამორჩევნებელი ახლა გააჩნიათ. განა ქართული შურნალ-განუთობა, პრესა, ტელევიზია არ ავრცელებს მსგავს შეხედულებებს? განა ქართული არ არის იდეა — მითები იმის შესახებ, რომ ვინმე მარტო ჩაი, კურორტები, ტურიზმი, მარგანეცი, ლიონი, წყალი გვარჩენს, როცა არცერთი ამ დარგის სპეციალური ინდუსტრია არ გაგვიჩნია? ან თუნდაც მავსი არაა ზოგიერთი პარტიის პროგრამა?

გზის ამგვარი ზღაპრებით. არცერთი პოლიტიკური მოღვაწისა და პუბლიცისტის არ დასცდენია მაშინ ვის უნდა დაეთესა პური, სიმინდი, კარტოფილი, ბოსტნეული, როგორ მოგვევლო პირუტყვისათვის, როგორ გვეშოვა სათბობი და ა.შ. ამით ჩვენმა შურნალისტებმა, პოპულისტ პოლიტიკოსთა მსგავსად, პროფესიულად სამშობლოს სიყვარული გაანადგურა, რომელიც წინეობრივი კატეგორიაა, ნამდვილი საქმე კი დაივიწყა და ილუზიების ტყვეობაში ამაყოფა საზოგადოება.

მასობრივი კულტურის მოძალდება და შურნალი-სტიკის სოციალური მასულისმგებლობის დაქვეითებას ჩვენი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა სრული სილატაკი, ეკონომიკური და პატრიარქული ბაზის უქო-ნლობაც იწვევს. ყველასათვის ცნობილია, როგორ ეძე-ბენ ბრესა და რადიოტელევიზია რეკლამის მიმწოდებ-ლებსა და სპონსორებს. მავრობასთან ამაჟი „მეოთხე-ბელისუფლები“ მათ წინაშე ხელგაწეული დგას. ამ-ტომაც აუცილებელი შეიქმნას და აშუშავდეს ისეთი კა-ნონები, რომლებიც ამ თვალსაზრისითაც გაზრდიან შურ-ნალისტის მასულისმგებლობას სანქციის დააწესებენ, როგორც უწინა რეკლამის მიმწოდებლის, ასევე მისი გაავრცელების მიმართაც. კანონები რედაქციასა და ტერალოური დაცვის ინტერესებსაც უნდა ითვალისწინე-ბდნენ, რათა ისინი თავის გემოზე არ გაყვლიდნენ ქა-ლადის მიმწოდებლებს, ტიპოგრაფიებს, კავშირგა-

ნიკოლოზ მიწიშვილის მიერ წარმოადგენილი წერილები უფრო მეტად გამოხატულებას შეიძლება ერთი განცხადება ჰქონდეს — იგი მტკიცედ დგას იმ პრინციპზე, რომელიც საკუთარ თავს უწოდებს „მედიკალიზაციას“.

მომხმედებელი წერილები, რომლებიც წინა დროს გამოქვეყნდნენ, უფრო მეტად საკუთარ თავს უწოდებს „მედიკალიზაციას“.

თავისი უპირატესობები იმდენად უფრო მეტად გამოხატულია, რამდენადაც წინა დროს გამოქვეყნდნენ, უფრო მეტად საკუთარ თავს უწოდებს „მედიკალიზაციას“.

რომ ერთი საღამოდაც ყოველი სიტყვა დასაბუთებული საჩუქარია მისი მტკიცებით? ეს არც მჭარე სიმართლის თქმაა — არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს ასეთი სიმართლე — მთელი ერის გადაგვარება მანკირება ბატონებზე, ყოველთვის კონკრეტულია, თუ კონკრეტულად დასაბუთებულია სარისკოა?

სიტყვა ბატონი ნიკოლოზი არ არის მჭარე სიმართლე, თუ შედარება, ისეც ვა-

ქუში მისიზება. ეტყობა, განგება უკეთესად იცნობა საქართველოს, ვიდრე მისი ღვიძლი შვილი.

და მანც საქართველოს ჯოჯოხეთურად უჭირს, ისე, რომ იმდროინდელი გაქირვება დღეისათვის მოსაგანიც არ არის მაგრამ განა ამის ღვარძლი უნდა? განა გადაგვარება ნიშნის მოგება უნდა? სიტყვი-საგან განადგურებული ენაზე ბატონის მკლავი და რუდუნება უნდა.

რია“ ქართული გენებისა და სასიათის აბ-სოლუტურ უარყოფითობაზე. ჩანადირი საკმაოდ მარტივია: თუ უფლება ცუდია, ზარმაცია, გაუტანელია, რაღა მათ უნდა მოეთხოვოთ ჭკუა, კეთილშობილება, სიკეთე? ეს „თეორია“ არც ისე უწყინარია, იგი მკონარობის, უკეთურობის, დანაშაულის გამართლების ცდაა, პირადი მასხინებე-ლობისაგან თავის დაღწერის მცდელობა, ათასობით ადამიანების ნებისყოფის დადა-

დატყვის რიგარღობის მცდელობა. ბოჩი-ების ბატონისგან, ბოჩი-ების კეთილ-შობილებით, რომანოვების ღვთისმოსა-ვობით, „მედიკალიზაციის“ მტკიცებით, მტკიცებით, „მედიკალიზაციის“ მტკიცებით.

ქართული ხალხი თავისი ისტორიით ნიჭით, სიკეთით ან თუნდაც სიბოროტით სხვა ხალხებზე არც უკეთესია და არც უარესი — ჩვეულებრივი ხალხი და მისი თვის, როგორც უფლებასთვის, „არაფერი“ ადამიანური უფრო არ არის! ამ მხრით არც სატრამპია არაფერი და არც საგალობლი არც გენებია რაღაც განსაკუთრებული შხამით მოწყობილი.

ფიქრები «ფიქრება»

ნუთუ საქართველო გართლა ჭიკაა და გეგი არაფერი?

უფასო სჯობა — იმიტომ კი არა, რომ ლაპა-ზა, იმიტომ, რომ მართალია ბატონი ნიკოლოზ მიწიშვილი აცხადებს:

„ჩვენი შემოქმედება შეგვეცოლი, ერთა შეჭრილი, დამცირებული და გაუშ-ლეოლი“.

„თუ გადავხედოვ ისტორიას, იქ მე დავის ხელს ვერ ვნახულობ“, — ეს საუკუნე ვერ მისცემს საქართვე-ლოს ვერც ერთ პოეტს, ვერც ერთ ჭეშ-მარიტ მწერალს“.

„საქართველო მასობრივ მოვლენაა, მოკლდებულია შინაგან აქტივობას, მაშას-ადამე, შემოქმედებით გენიასტების ენერ-გია გამოწვეული იყო სხვა, მის გარეშე მყოფი მოვლენისაგან (ენერგია ჭიკის, როცა მას უფეს დაადგამენ).“

„საქართველო მოკლდებულია გამარ-თლებას მსოფლიო გამართლებას, საკუ-თარ რელიგიას, მოწოდებას, აზრს, შინა-არსს“.

სხვები არ ვიცო, მე კი მხარია, რომ ისტორიამ არ გაამართლა პოეტის ეს პირ-

დღევანდელ საქართველოს უბედურება ის კი არ არის, რომ იგი გონისაგან, ღონისაგან და ღირსებისაგან და-იწრიტა. არა, მას სხვა ჭირი შეეყარა: საკ-რთველოს შეესია მისი შვილთაგან ყველა-ზე უფლისთა, უფუნურთა, უზნეოთა და გაქსულებულთა ბრბო. ასეთები ყოველთვის იყვნენ, მაგრამ ყოველთვის როდი ბედა-დნენ თავის წამოყოფას — ეშინოდათ ბატონსანი და შემოქმედი ხალხის, ბოზი-ტორი ძაღლების უკანასკნელ წლებში — დაწვედილი წლებში — მათ დრო ისე-ლთეს, სათარეშოდ გამოვიდნენ და ისეთი გენიასტებიც რომ ათასების წამ დაუარეს, დიან, ისინი ცოტანიშობიან, მაგრამ მშვიდი მგლებივით აგრესიული. ახვე დროს მათ მშვენიერად ესმით, რამდენად უფანო და სათაქლოა მათი საქმეცა და არსებობაც, ამიტომ ცდილობენ თავი ხალხად გასა-ლონ და დაამტკიცონ, რომ მთელი ერი ისეთივე უწყინდელია, როგორც თვითონ არიან. სწორედ ამით სჭირდებათ „თეო-

მკლავება, დამ-ცირების უდრტ-ვინველად ატანი-სა და მოთმენის ჭადვია. ერთი შეგებულად ნერვავენ ამ „ფილოსოფიას“, მეორენი იმეორებენ, რომ ტვინი და ხელი არ გაანძრიონ.

რაკელა ეს ხდება, მაშასადამე, ვილა-ცას სჭირდება, მაგრამ ვის და რატომ? აი, ამ კითხვამდე არ გვიშვებენ ახლადგამო-ჩეკილი „ხალხის მგობრები“.

მოლად იქცა ჩვენი ისტორიის განქი-ქება: თავის დროზე მებეღებს საფარანგე-თის დაპყრობა იმითაც გაამართლა, რომ ფრანგებს ცუდი ისტორია აქვთო, და ნი-ც-შეს პერსონაჟის ნათქვამი დაიმოწმა — ხალხს ისეთი ისტორია აქვს, როგორიც თვითონ არიანო. მაგრამ სტერილური ის-ტორია რომ არავის არა აქვს — სისხლი, ღალატ, შური, გაუტანლობა, გათიშულობა ფეოდალური ეპოქის საერთო სენია, ვისაც არ სჭერა, ჩანებდნენ იმეორების, ინგლისის, იტალიის, საფრანგეთის, ესპანე-თის, რუსეთის, იაპონიის ისტორიაში და

საქართველო არც ფუჟია და არც წვეგამშრალი. როგორც ამას ბრძანებს ბატონი ნიკოლოზი, ოღონდაც უბატონ-ნოდ დარჩენილი უდრისთა და უსინდისო-თა სათარეშოდ არის ქცეული. უბატონო-ტაღებისა კი, როგორც ცნობილია, ეშმაკ-ბი ებატონებოდნენ. ეს მოხდა საქართვე-ლოში.

საქართველო ძალია, რომელიც დავითისე-ბური მტკიცე აზრითა და ბელიო ალამებს თანამედროვე მსხვილ და წვრილ ბალუ-შებს და ერს ღირსებას დაუბრუნებს.

მაშინ გამოჩნდება და ყველა დანი-ხავს, გაანჩია თუ არა ქართველ ხალხს შემოქმედებითი ენერგია და არსებობის აზრი.

ოღონდაც არც „ეშმაკები“ სწდნენ გულხელდაკრეფილი. მათ იცნან, რას და-კარგვეს, თუ „ეკლესიას“ ნამდვილი ბატ-რონი გამოუჩნდება, მათ ეშინიათ, შიში კი დიდი ენერგიის წყაროა.

ანაწურული უღამაზონი (მკითხველს ალბათ ანსოვს რევაზ ინანიშვილის მშვე-ნიერი მოთხრობა) დაძაბებას ელიან, დავი-თის დაძაბებას.

მხოლოდ მათა აქვთ უფლება ილა-მარაკონ საქართველოს სახელით. მხო-ლოდ მათ, თოხანებს, ჭიხანებს, დამშე-ულებს, დარბეულებს, მაგრამ ქვეყნის ნამ-დვილ და ერთადერთ ჭირისუფლებს.

ბიორბი წიგანაშვილი

დისკლავი სამკითხველო დეპუტატი

მე-6 გვერდი

ისიც ვუთხარი, თუ გინდა შენი ფულები დაიბრუნო, უნდა აჩქარდე, რადგან ჩემი ქმარი კანადაში ამირებს ნასესხად და, თანაც ამ მოკლე ხანში-მეთქი.

— გასაგებია, უბასუხა კალაგანმა. — და რა გიპასუხათ ჩერლესგორტი? — მითხრა, რომ ჩემი ქმრის სანახავად წავიდოდა და ყველაფერს გააკრეფდა. კალაგანმა თავი დაუქნია.

— შემდეგ თქვენი უფასოა, რომ ფრთხი-ლად ყოფილიყო. საფუძვლიანი მიზეზი გქო-ნდათ ამგვარი სიტყვებისათვის? — დიან, — უბასუხა მან. — საფუძე-ლიანი მიზეზი მქონდა. მე კარგად ვიცნობ საკუთარ ქმარს. ერთხელ, ადრე, როგორღაც მითხრა, რომ ჩერლესგორტი თუ ძალიან მომპყრებებს თავს, მოვეკლავ.

— მაგრამ, როგორც ჩანს, ჩერლესგორ-ტმა ყურადღება არ მიაქცია თქვენს გაფრ-თხილებას? — არა. მითხრა, რომ ღარნმუნებული ვარ, ჭლუფიაო.

კალაგანი წამოდა.

— თქვენი ძალიან დიდი მადლობელი ვარ, მისი ვინტერ. უნდა გითხრათ, რომ რაც მიამბეთ, მაინცადაბინც სელსაყრელი არაა თქვენი ქმრისათვის. ყველაფერა ისე გადაება ერთმანეთს, რომ მას ედება ბრაღი, ასე. არაა? რამდენადაც მესმის, არავის ჰქონდა მიზეზი და არც შესაძლებლობა, ჩერლესგორტი რომ მოეკლა.

ქალმა ფანჯარაში გაიხედა და უბასუხა: — ვფიქრობ, რომ არა.

მის სიტყვებში ყოყმანი შეიმჩნეოდა ოდ-ნავ.

— რა გაქვთ გონებაში, მისი ვინტერ? — პკითხა კალაგანმა, — თუკი სხვა რამეც იცით, მე უნდა მითხრათ, თუნდაც საკუთარი ქმარი არ გეყვარდეთ. გესმით ჩემი? — შეიძლება მე არა მაქვს დაქვების უფლება, — უთხრა ქალმა, — მაგრამ ნელა რომ მითხრათ, სხვას არავის ჰქონდა არც მიზეზი, არც შესაძლებლობა...

— მესმის, განაგრძე კალაგანმა, — გამოდის რომ არის კიდევ ვიღაც სხვა, რომელსაც მიზეზიც აქვს და შესაძლებლობაც?

ორმაგი ალიბი

ქალმა გაიღიმა.

— ერთადერთი არსება, რომელსაც შეე-ძლო სკოლიდან, რომ ჩერლესგორტი ჩემი ქმრის სანახავად წავიდა, მისი ჩერლესგორტი იყო, ასე არაა?

— რაში დასჭირდებოდა მისი ჩერლეს-გორტის საკუთარი ქმრის მოკვლა? — მან ისევ გაიღიმა და უბასუხა: — ვფიქრობ, რომ მიზეზი ჩვეულებრივია. შეიძლება ახლა მაინც მიხედოთ, მისტერ კალაგან, რატომ ვიყავი ექვსი თვის განმე-ლობაში დამორბეული ქმარს? შეიძლება სხვა რამეც ვუთხარი ტელეფონით მისტერ ჩერლეს-გორტს. შესაძლოა მას პირადი მოტივებიც ჰქონდა, პასუხი რომ მოეთხოვა ჩემი ქმრისა-გან.

— მესმის, მისი ვინტერ, იმის თქმა გინდათ, რომ თქვენი ქმარი კანადაში წასლას მარტო არ ამირებს? თქვენს ქმარსა და მისი ჩერლესგორტს შორის რაღაც იყო? — მე არაფრის თქმა არ მინდა, მისტერ კალაგან, — უბასუხა მან. — მე თქვენს ყველა კითხვას ვუპასუხე, რაც კი ვიცოდი. შემიძლია კიდევ რამეით დაგებმართო? — არა, დიდი მადლობა, — უთხრა კალაგანმა. ვფიქრობ, რომ ესაა სულ. დიანს! შეიძლება თქვენი ტელეფონით ვისარგებლო? ჩემს კანტორაში მინდოდა დამერეკა. ვფიქრობ, რომ მეტს აღარ შეგანუხებთ.

შეიღი საათი იყო, კალაგანი ბარში რომ შევიდა. დასვლიან მდგარა შეფ-ინსპექტორმა დაინახა იგი და გაკვირვებისაგან წარბები აწია.

— უცნაურია აქ რომ გხვდეთ, გრინგალ-უთხრა კალაგანმა.

— შენ ეს გავლევებს? — პკითხა გრინგალმა. — მეკლდობის საქმე მაქვს ხელთ და ამასთან დაკავშირებით ერთმა პატარა ჩიტიმა ჩამწერწულა, რომ ექვსიტანი-ლის ინტერესები კალაგანის კანტორამ აიღო ხელში.

მან ცოტა ირონიულად გაიღიმა.

— ისეთი წინათგანობა მაქვს, რომ ჩემი კლიენტი შენი № 1 ექვსიტანილია.

— ვიმედოვნებ, რომ ამ საქმეზე შენ სხვა აზრი არა გაქვს? — მე ყოველთვის კანონისა და წესრიგის

მხარეს ვარ, — უთხრა კალაგანმა, მაგრამ შესაძლოა არსებობს ერთი პუნქტი, რომელიც გამოგრა. რა თქმა უნდა, შენ იცი ყველა-ფერი, რისი ცოდნაც შეიძლება. ვფიქრობ, რომ მისი ვინტერის ნახვე.

გრინგალმა თავი დაუქნია.

— ვინტერს ჩერლესგორტის მოკვლის საფუძვლიანი მიზეზი და შესაძლებლობა ჰქო-ნდა. — განაგრძო კალაგანმა. — ფაქტების დამაბინჯებას არ ვამირებს, ოღონდ ისეთი შეგარძება მაქვს, რომ მისი ვინტერს მაინ-ცადაბინც არ ეწყინება მის ქმარს თუ ჩამოახრჩობენ, მაგრამ სულს სიღრმეში არა სჯერა, რომ ჩერლესგორტი მისი მოკლულია.

— რისი თქმა გინდა? — პკითხა გრინგალმა.

— ვფიქრობ, ეს შენთვის საინტერესო იქნება, — უთხრა კალაგანმა. — მე ვესაუბრე მისი ვინტერს. მას ისეთი შობაბედობა აქვს, რომ მის ქმარსა და მისი ჩერლესგორტს შორის რაღაც მოხდა. ეს ცოტათი ათულებს საქმეს, ასე არაა? — შეიძლება, — უთხრა გრინგალმა. — კალაგანმა განაგრძო: — როცა მისი ვინტერმა ჩერლესგორტს დაურეკა, მარტო ის კი არ უთქვამს, ჩემი ქმარი კანადაში ამირებს ნასესხად თავისი ფულებიანად. მან სხვა რამეც უთხრა. ვფიქრობ, ეტყობა, შეიძლება მისი ჩერლეს-გორტიც წავიდესო. სედეზი, რა გამოდის? — გრინგალმა ჩიბუხი ამოიღო და განყოფა დაუწყო.

— გასაგებია, — თქვა მან. — ამ სატელე-ფონო საუბრის შემდეგ ჩერლესგორტს უნდა ეთქვა თავისი ცოლისათვის, რომ ვინტერთან გავარკვევ ყველაფერს, მაგ პატარა კომბინა-ციას, კანადაში ჩემი ფულებით რომ გადაგი-წყვეტილი წასვლა, ჩავიშლითო. და ქალს, ალბათ, ეს არ მოეწონა.

— ზომ შეიძლება, ასეც ყოფილიყო? — თქვა კალაგანმა. — ზომ გასოს, ჩერლეს-გორტი გზავჯარედინებ მოკლეს, ტელეფონის კაბინიდან ორიოდ ნაბიჯზე? მას ზურგში ესროლეს. ბუნებრივია, ეს შეიძლება ვინტერის ყოფილიყო, რომელიც მსხვერპლს კაბინასმო-ფარებული ეყოდა. მაგრამ, მეორე მხრივ, მისი მოკვლა მისი ჩერლესგორტსაც შეეძლო. — არასოდეს იცის ადამიანმა, სინამდვი-

ლეში რა მოხდა, — თქვა გრინგალმა.

— იმედია, მოურიდებლობაში არ ჩამო-მართმე, თუ შეგვეკითხები, ახლა რის გაცე-თებას ამირებს-მეთქი? — პკითხა კალაგანმა.

— მისი ჩერლესგორტის მინდა გამოფე-ლაბარაკო, — უბასუხა გრინგალმა, — და ვფიქრობ, რომ თუ შემოგთავაზებ კომპანიო-ნობა გამიჩი-მეთქი, უარს არ მეტყვი.

— ხალხით ეღებულობ მინევეას, — ღმილით უბასუხა კალაგანმა.

— ისინი ბარიდან გამოვიდნენ და ჩერლეს-გორტის სახლისაკენ გაემართნენ.

გრინგალმა ჩიბუხი მოქანა და კალაგანს მიუბრუნდა.

— სლიმ, ვიცი რომ ვინტერისათვის მუშაობ. ალბათ, კაი ძალი თანაც გადაგიხა-და, ამ ნათაბაღას რომ გადაარჩინო. მაგრამ, იმედი მაქვს შენი, რომელიმე ოინის მოწყობას არ ამირებს?

— რაა? მე? — სელები გასაგება კალაგანმა. — მე ზომ მსგავსი არაფერი შემიძლია!

გრინგალმა ცერად გადახედა.

— არ შემიძლია, ამბობ?!

მისი ჩერლესგორტი ორმოციოდ წლის სასიამოვნო გარეგნობის ქალი იყო. იგი ლამაზად იყო დუარცხნილი და ელვანტური კაბა ეცვა. კალაგანმა აღტაცებით შეხედა მას. ლამაზაჟი გრინგალმა დაიწყო:

— იძულებული ვარ მყოფიყო და გი-რდელით, მისი ჩერლესგორტი. მე შეუ-ინსპე-ქტორი გრინგალი ვარ და ამ სამსახურა ამბის გამოარკვევა შეეძლება. მინდოდა, რამ-დენიმე შეკითხვით მომეძმართა თქვენთვის.

— დაბრძანდით, ბატონებო, და მკითხეთ, რაც გსურდეთ.

გრინგალი განაგრძობდა:

— მისი ჩერლესგორტი, მინდა დანვრი-ლებით მიამბოთ ყველაფერი, რაც კი თქვენი ქმრის სიკვდილის დღეს მოხდა.

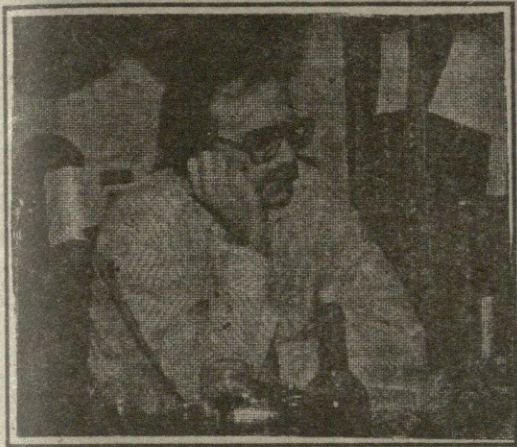
— კეთილი, მისტერ გრინგალ, — უბასუხა მან. — საღამოთი მისი ვინტერმა დარეკა. ესაა ცოლი რიჩარდ ვინტერისა, რომელიც გოლფის მოედნის ბოლოში ცხოვ-რობს, კოტეჯში. თვითონ კი აქედან სუთიოდ კილომეტრზე ბინადრობს. მას ჩემს ქმართან სურდა საუბარი. ეუბასუხე, ვერ არ დაბრუ-ნებულია ქალაქიდან და მე ზომ არაფერი შემიძლია დაგებმართო-მეთქი. ამაზე მითხრა, სამსახურად, მაინცადაბინც თქვენს ქმართან მინდა საუბარი და რომ ძალზე მნიშვნელოვანი საქმეაო.

— იცოდით, რისი თქმა უნდოდა თქვენი ქმრისთვის, მისი ჩერლესგორტი? — პკითხა გრინგალმა.

— დიან! — უბასუხა ქალმა. — ბუნებრივია, ვიცოდი, რომ მის ქმარს ჩემი

დასასრული მე-14 გვერდი

«მინდა, ვნახო
ერთიანი საქართველო...»

— ბატონო სტივენ, გთხოვთ ცოტა რამ მოუხმონ თქვენს შესახებ „კავკასიონის“ მითხველებს (საუბარი ქართულად მიეძინება).

— 1978 წლის სექტემბერში ჩამოვედი პირველად საქართველოში, თბილისის უნივერსიტეტში საქართველოს * ისტორიის შესასწავლად, გადაწყვეტილი მქონდა დისერტაციაც ამ თემაზე. დამეცა, გერმოდ, 1918-1921 წწ. პირველი წელი ბირთვითად ქართული ენის შესწავლას დაეთმო... 1979 წელს ვიქირსინე მარია მახარობლიშვილზე, გვიყავს ორი გაყვილი — ღორებს და ძაღვს.

— სად მოღვაწეობთ და ახლანდელი ვიზიტის მიზანი?

— ამჟამად გუშაობ მაშინ პოლიტიკა კოლეჯში.

ეს არის უძველესი ქალთა კოლეჯი ამერიკაში. სხვათაშორის, აქ სწავლობდა ემილი დიკინსონი. ვარ ამ კოლეჯის პრეზიდენტი და კეთილშობილ ლექციებს საერთაშორისო ურთიერთობების დარგში. რამდენჯერმე წავიყვანე ლექცია საქართველოს კულტურისა და ისტორიის შესახებ. ამჟამად ვწერ წიგნს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921 წწ.) შესახებ... ვიცი მასალებს, ვეცნობი წყაროებს, ვსვამდი საკითხებს და ა.შ.

— საქართველოს შესახებ რა გაქვთ გამოცდილება? ქართულად...

— მრავალი სამეცნიერო თუ პოპულარული სტატია სხვადასხვა ჟურნალებში, პარაგრაფები სხვადასხვა ენციკლოპედიებში; ორი სტატია მაქვს გამოქ-

ვესრივი, ტრადიციული ქართული ოჯახი, სადაც სტუმრად ჩამოსული ინგლისელი სიძე ამჟამად ამერიკაში მცხოვრები ქართველოლოგი სტივენ ჯონსი...

ვესერივი ქართულად „მნათობში“ ე.წ. გურიის რესპუბლიკისა და რევოლუციის შესახებ საქართველოში...

— ქართველებზე რას იტყვით, რა არ მოგწონთ, ოღონდ ბირუთენი...

— როგორც ყველა ხალხს, ქართველებსაც აქვს გამოჩენილი ნიშან-თვისებანი. ვფიქრობ, მინიმუმადე ცალკე აღიანიშნავი დადებითი და ცალკე — უარყოფითი თვისებები. სოციალური სტრუქტურის პერიოდში. აღმართა უარესი თვისებები უფრო ჩანს, მაგრამ კატეგორიულად არ ვეთანხმები ამ ქართველთ, რომელნიც ამბობენ, ცუდი ხალხი ვყოფილავართ, ან იმ აზრს, რომ დღევანდელი ახალგაზრდა თაობა — ეს დაკარგული თაობაა. რაც განსაკუთრებით მოწონს ქართველებში, ეს არის, მიუხედავად მძიმე დროებისა, რაც საქართველოსთვის სრულიად არაა ახალი, რომ შეინარჩუნეს თავიანთი საუკეთესო, დადებითი თვისებები, რომელნიც მათში უფროა გამოხატული (საერთოდ, დადებითი თვისებები ქართველობაში ბევრად უკეთაა წარმოდგენილი თავისი უშუალოდ, ვიდრე ნაკლი, ცუდი თვისებანი). ამ თვისებებმა გადამწყვეტი როლი ითამაშეს საქართველოს გადარჩენაში 20 საუკუნის მანძილზე.

— ქართული ოჯახი, სტუმართმოყვარეობა, სუფრა, სმის კულტურა...

— ეს რთული საკითხია, თუმცა ყველაფერი, რაც ჩამოვთვალე, ძალიან მთავარს და ვფასებ. ქართული სუფრა ერთობ ცივილიზებული და წესიერად ბევრი რამ მისწავლია ქართულ სუფრასთან — არა მხოლოდ ქართულად სწორად მეტყველება... სხვათა შორის, დასავლეთში ქართული სუფრის შესახებ არაერთი სტატიაა დაწერილი. აღსანიშნავია, რომ ფრანგებიც სუფრას ურთიერთობის საუკეთესო ადგილად მიიჩნევენ.

— ბატონო სტივენ, ჟურნალისტები ამბობენ, რთულ კითხვას ინტერვიუებისას უნდა ენაცვლებოდეს „მსუბუქი“, სალიბერალო კითხვა, ან — ბირთვით... ნურადგინს ნუ გავართულებთ და მაინც, როგორ აფასებთ საქართველოს ახლანდელ პოლიტიკურ-ეკონომიკურ ვითარებას?

— იცით, როგორ გითხრათ, მე, პირადად, მგონი უფრო ოპტიმისტურად ვეყურებ საქართველოს ახლანდელ მდგომარეობას, ვიდრე ბევრი ქართველი. ეს არის გარდამავალი ეტაპი, რომელიც ისტორიულად ყოველთვის ხდება სახელმწიფოს ერთი მდგომარეობიდან მეორეზე გა-

დასასრული მ-12 გვერდზე

სამშროაბის ბარები

1960 წლის ივნისში ოფიციალური იაპონია ამერიკის პრეზიდენტის ეიზენჰაუერის შესახებ დარღვევდა. ამ ვიზიტს ამერიკის შეერთებული შტატებისთვის გარკვეული მნიშვნელობა ჰქონდა, რადგან ცოტა ხნის წინ შეერთებულმა შტატებმა და იაპონიამ თანამშრომლობისა და უშიშროების მეორე ხელშეკრულებას მოაწერეს ხელი, რაც იაპონიელ ხალხს შეიარაღებაზე ახალი ხარჯების გადების გარდა არაფერს პირდებოდა. ამერიკის პრეზიდენტის ვიზიტმა ქვეყანაში დიდი პროტესტი გამოიწვია. იაპონიის პარლამენტის წინ გრანდიოზული დემონსტრაცია მოეწყო, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო, არც მეტი და არც ნაკლები, ხუთმა მილიონმა კაცმა — იაპონიის დედაქალაქის მაშინდელი მოსახლეობის ნახევარზე მეტმა.

რამდენად იაპონიის პარლამენტის წინ მოედანი დიდი არ არის, ხუთი მილიონი კაცის იქ დატევა შეუძლებელი იყო, ამიტომ ხალხი ირგვლივ მდებარე ქუჩებსა და მოედნებს მოედო. იმპერატორის სასახლეს გარს შემოერტყნენ. იაპონიის ცენტრი პარალიზებული აღმოჩნდა...

იაპონიის მთავრობა და შეერთებული შტატების საელჩო, რომელიც პარლამენტის ახლოს მდებარეობს, შეშინდა — ხალხის ასეთი რეაქციას არ ელოდნენ. ტოკიოს პოლიციას, უბრალოდ, ვიზიტირად არ შეეძლო დემონსტრაციის არც შეჩერება და არც რაიმე ზომების მიღება. იმ დროს დედაქალაქის პოლიციის კორპუსი ოცდამეათი ათას კაცს ითვლიდა. პოლიციის დასახმარებლად გამოიყვანეს მესამე რეზერვის ფორსის მოსამსახურეები ყველა, ვინც ფორმას ატარებდა... ქალაქი დიდი

დღებისთვის და სხვა დამნაშავეებისთვის...

როგორ მოიქცა ამ დროს მავთა? დაუწყველი ხალხის დაყრდნობა დაიწყო? თუ საიუველირო მაღაზიებს შეესია, რომლებსაც არავინ იცავდა? არა, მან... პოლიციას დახმარება შესთავაზა...

ხელ რაღაც ორიოდე საათში პოლიციას თავისი ათი ათასი კაცისმკვლელობა და თავზე ხელადებული გადასცა განგსტერთა სინდიკატმა „ინეგაგამ“. იგივე გააკეთეს განგსტერთა სხვა გაერთიანებებმა. მათ ესით კოდაბა ხელმძღვანელობდა — იაკუზა, მსხვილი მეწარმე-თადღობი, ულტრაიმპერაგვენი მოძრაობის ლიდერი. მან მათის რაზმები თავისი გულითადი მეგობრის პრემიერ-მინისტრ ნობუჰუკე კისის თხოვნით დემონსტრანტთა წინააღმდეგ საბრძოლველად გამოიყვანა. ომის შემდეგ ისინი ერთად ისხდნენ სუამოს ციხეში, საიდანაც ამერიკელებმა გამოუშვეს.

ფსიკიკის დამცველი საზოგადოებრივ საფრთხეზე

რა უაზრობაა: ბანდიტები პოლიციელების უფრთხიას ასრულებენ. ძნელად დასაჯებელია... ერთი ჩემი ნაცნობი მანქანით წელა მოუყვებოდა ტოკიოს ვიწრო ქუჩას. უცნაურად საიდინარე ველოსიპედის ბავშვი გაჩნდა. ჩემმა ნაცნობმა მოაწერო, დაამუხრუჭა და მანქანიდან აღელვებული გადმოვიდა. ბიჭი უწინდელი იდგა, არც ველოსიპედი დახიანებულ იყო. რამდენიმე წუთში ხალხიც შეიკრიბა, მოიტრიალებდნენ, რომელმაც ბავშვის საქციელისთვის ბოდიშის მოხდა დაიწყო. მალე ბავშვის მამაც გამოჩნდა და ჩემი ნაცნობი კავშირში შეიპატიჟა. მისი

დასასრული მ-13 გვერდზე

დადათუ იყო
სიკვდილი

„ხმალი და შუბი ემარჯვებოდათ, სამშობლოს თუ საკუთარ ღირსებას თვალის ჩინივით უფრთხილდებოდნენ, ბრძოლის ველიდან გაქცევა ეთავილებოდათ და ოღონდ სირცხვილი არ ეჭამათ, სიკვდილს არ ეუბებოდნენ“.

ეს სიტყვები ჩვენს მამა-პაპას ენება, ჩვენს წინაპრებს ახსიათებს, რომელთა სისხლიც გვიჩქვამს და რომელთა გენებისაც ვატარებთ. ეს სიტყვები იმით შესახებ ითქვა, რომლებიც „მხედრობით აღზრდილნი და მარადის ჭირვეულს ცხოვრებასა ჩვეულნი იყვნენ“, მრისხანე დამპყრობლებთან ბრძოლაში რომ უდამდებოდნენ და უთენდებოდნენ და არცთუ იშვიათად ერთმანეთსაც დაუხარებლად ერკივნებოდნენ. ამ სიტყვებით იხსენება ერთი კარგი წიგნი, რომელიც ახლახან, მაღალი ლიტერატურის მწვევე დეფიციტის პირობებში შემოგვთავაზა გამოცემლობა „დამანა“. მისი ავტორი კი განსაკუთრებით საინტერესოა — ცნობილი მწერალი და ისტორიკოსი, რომლის სხვა წიგნებმა — „მამრიყთა მალრამადე“, „წელი ერთი და ათასი“ უკვე დიდი ხანია მიაღწიეს აღიარებას.

თამარ ნატროშვილის ახალი წიგნი, რომელშიც 9 მხატვრულ-ისტორიული ნარკვევი შევიდა, მოგვითხრობს წარსულის იმ ტკბილ და მწარე გაკვეთილებზე, რომლებიც სამუდამოდ დამკვიდრდა ხალხის მეხსიერებაში. ავტორი ერთგულია იმ გზისა, თავად რომ გაკვალა თითქმის მეთოთხედი საუკუნის წინათ. ის დიდი რულენებით ეძებს ახალ-ახალ ფაქტებს საქართველოს ისტორიის შესახებ ქართულ და უცხოურ წყაროებში და მწერლის მაღალი კალმით გაცილებულსა და ამტკვევებულს თავაზის მკითხველს თავაზობს ჭეშმარიტ ისტორიას, რომელიც მას ფუჭი ცნებების კი არ აღუძრავს, არამედ მონათხრობს რწმენას უთიკვებს, განდიდების მანას კი არ გაუჩენს, არამედ სამშობლოს სიყვარულით განსჭვავებს და დააფრთხებს იმის თაობაზე, თუ რაში ვიყავით, რაში ვართ და რა გველის.

წიგნის სათაური იმავე სახელწოდების ნარკვევიდან მომდინარეობს. ნარკვევში აღწერილი და გაანალიზებულია ერთი ეპიზოდი საქართველოს ისტორიიდან, როცა ულუ-ლაგოთმა, დიდი თამარის შვილიშვილმა და გიორგი ლამას მემკვიდრემ, რომელიც მონღოლთა სამსახურში იმყოფებოდა, საქართველოსკენ მოძრაობით, შორეულ ხორასანში ყურად არ იღო ამაღ-ყაენის მოთხოვნა თავი აერიდებინა მრავალრიცხოვან მეტოქესთან შეგინებაზე და ამაყად განსცხადა: „არა არს წესი, ჩვენ ქართველთა, უკეთუ ვიხილოთ მტერი ჩვენ კერძო მომავალი, შეუძლებლად ზურგი შემოვაქციოთ, დაღათუ იყოს სიკვდილი“.

დაღათუ იყოს სიკვდილი, გინდ იყოს სიკვდილი, თუნდაც დათმო წუთისოფელი, არ შედრე, ბრძოლის ველთან არ გაიქცე, ზურგი არ უჩვენო მტერს, იბრძოლე ბოლომდე! ეს ამაყი დევიზი, როგორც აღნიშნავს თამარ ნატროშვილი, ჩვენი ერთგული ბუნების ერთი მნიშვნელოვანი და სასწაული ნიშანი იყო, გაცილებით მაგალითი გამოხატული წარსულში, ვიდრე დღეს. ულუ და ვითარების სიტყვებში გამოსტყვივის ქართველთა მხრიდან დაუკმაყოფილო წყურვილი თავიანთი საქმის ერთგულებისა და მეუბნის გამომწვევებისა, გამოსტყვივის მაღალი პროფესიონალიზმი, რაც არავითარ დაუმტკიცებლად ქართველ მეომრებს. სიკვდილთან პაემანზე და სიკვდილთან ჭიდილში უზენესდნენ ისინი საარაგო გმირებასა და მამაცობას. სამწუხაროდ და საკვალად, არცთუ იშვიათად, სამშობლოსკენ მოძრაობით გაიფანტა მათი საფლავები. ისევე როგორც ინგლისელთათვის, ბევრგან მოიპოვება „უცხო მიწის ერთი ნამკეცი“ (რუბერტ ბრუნი), რომელიც მშობლიურია ჩვენითვის. მშობლიურია, რადგანაც იქ დაუმარხავს აწ უკვე მტრად ქცეული წინაპრთა ნეშტები, რომელთა საფლავებიც ღია დარჩა საქართველოში.

თამარ ნატროშვილი იძიებს და ასაუბრებს მხრეებს იმ საოცარი სიმამაცისა, რომელსაც ქართველები იხსენებდნენ მონღოლთა მხარეზე მამამდიანთა წინააღმდეგ ბრძოლაში. ის ყურადღებას ამახვილებს იმ ფაქტზე, რომ მონღოლები, რომლებიც უპირისპირდებოდნენ უამრავსავე სამყაროს, თავდაპირველად კეთილგანწყობას იხსენებდნენ ქრისტიანთა მიმართ. საერთო მტრის — მუსლიმთა წინააღმდეგ საერთო ენის გამოხატვას ცდილობდნენ მონღოლები და ევროპული ჯარისკაცები.

ვის მხარეზე უნდა ებრძოლა ამ დიდ ომში საქართველო? სვამს კითხვას თამარ ნატროშვილი და მონღოლებს ანიჭებს უპირატესობას.

ისტორიული მეცნიერება სწავლობს იმას, რაც უკვე მოხდა. მას არ უყვარს იმაზე მსჯელობა, თუ რა როლიც მონღოლთა განსხვავებულ პირობებსა და ვითარებებში. მაგრამ ვინ წარმოადგენს ვარაუდების გამოთქმის უფლებას მწერალს? — მონღოლები რომ არ გამოჩენილიყვნენ, ეგების უარესი სვედრი ელოდა მამამდიანური ზღვებით გარშემორტყმულ ქრისტიანულ კულტურას. სირცხვილის იმერია რომ არ გაენადგურებინათ და არ მოეხიროთ მონღოლებს, ღმერთმა უწყის, გაუძლებდა თუ არა საქართველო. სვარამხელთა ზანგარბილი თარეში? — წერს თამარ ნატროშვილი და იქვე სვამს საინტერესო კითხვას: „ისიც საკითხავი და დასადგენია, ვინ უფრო დიდი ზიანი მიაყენა საქართველოს — ნახევრად ველურმა მონღოლებმა თითქმის ერთი საუკუნის მანძილზე, თუ პირისხილიანმა ჯალალედინმა სულ რაღაც ხუთი წლის განმავლობაში“. პასუხი ამ კითხვაზე საკმაოდ და სადავო იქნება. პირადად მე, მეჩვენება, რომ უფრო მძიმე იყო შედეგები ჯალალედინის თურქმენთა თარეშია. არა მარტო უფლებას არ ვეძნო თანამედროვეთა ჩვენებას. არამედ ისტორიკოსი ანდ აღ-ლაფთუ აღ-ბაღადი, რომელიც მონღოლთა და სვარამხელთა შემოხვევების თანამდგომარეობა და თვითმხილველი იყო, იმყოფებს ერთი თავისი მოწაფის, თბილისელი ექიმის სიტყვებს: „ყველა, ვინც კი ებრძოდა თათრებს, მოწმობს, რომ თათრები სვარამხელეზე უკეთ იქცევიანო“. ამკარა, რომ საქართველოში სვარამხელეებმა მეტი სიძულვილი დაამსახურეს, ვიდრე მონღოლებმა.

დღეს ჩვენი საზოგადოების ერთი ნაწილი ყოველივეს და ყველაფერს მართ სექსტიკურად რომ არის განწყობილი, ყოველდღიურად გვაქვითხს: არ შეგვიძლია საკუთარი არმისი შექმნა, არც ომი და არა გვაქვს უნარი სხვის დაუხმარებლად ავაშენოთ საკუთარი სახელმწიფო. დავიჯერებდი, რომ არ გვეყვარს დიდი დავითი. 900 წლის წინათ, როცა დაირღვა და დაინგრა კართლიელთა ციცილი იმპერია, ეს მან შექმნა პირველი პირველი მუდმივი საქართული ჯარი, თურქებთან ბრძოლის უმეცარო ბრძოლა და გამარჯვება გავსწავლა. — არ გავიკვირდეთ! — ქვეყანაში წესრიგი დამყარა და დამოუკიდებელი საქართველო გაერთიანა. და თუ ყოველთვის მაინც ჩამოასხლა, მხოლოდ იმიტომ, რომ იმპერიის საფუძვლებს ქმნიდა და შექმნა კიდევაც.

დავითის მოღვაწეობის მწვერვალა დიდგორი — ბრწყინვალე არამარტო სამხედრო ხელისუფლების თვალსაზრისით, არამედ პოლიტიკური შედეგებითაც. მას მოჰყვა თბილისის გათავისუფლება მამამდიანთა 400-წლიანი ბატონობისაგან. დიდგორს უძღვნის თამარ ნატროშვილი ამაღვლებულ ნარკვევს. „დიდგორი არის მკერძოვანი სიმბოლო ჩვენი სამშობლოს ოდნედილი ძლევათსიხლებსა... დიდგორმა სახელი გაუთქვა საქართველოს იმდროინდელ მსოფლიოში, საფუძველი ჩაუყარა რუსთაველისა და თამარის ეპოქას, ესტატეტიკა გადისცა მამქორსა და ასიანს... დიდგორი თამამად აღიუფლებს მხარში მსოფლიო ისტორიის პოპულარულ სახელეს საღამინსა და მართანის, ლეგენისა და გიუგენაჟის, კულიკოვოს და ლეპანტოს...“ წერს თამარ ნატროშვილი. მე დავიხსენი, რომ დავითი აღმამეფის გეგმარტად ერივნული ხაზი სახელმწიფოს მშენებლობისა, სახელმძღვანელო უნდა იყოს ყოველი ქართველი პოლიტიკოსისთვის, „მღვწი საკვირველი“, რომ

დასასრული მ-12 გვერდზე

«მინდა, ვნახო ერთიანი საქართველო...»

მე-11 - მკვლელობა

დასვლისას, პრეზიდენტი, რაღაც „შეზო-
ბილი“ ტყვეობის“ მსგავსი, რასაც
ახლის დაბადება მოსდევს.

პოტენციურად, ვფიქრობ, საქარ-
თველოს კარგი მომავალი აქვს, მაგრამ
ამისთვის, პირველ ყოვლისა, საქართვე-
ლოში პოლიტიკური სტაბილურობა, რის შე-
დეგად დასავლეთიდან შემოვა ინვეს-
ტიციები. საქართველოს ბევრი რამ შე-
უძლია შესთავაზოს მსოფლიო ბაზარს,
მაგრამ ქართველობა უნდა დაეუფლოს
საქონლის რეკლამირებას და მას სათანადო
გაფორმებას, რის გარეშეც
დღეს შეუძლებელია რაიმე წარმატება.

საქართველო პატარა ქრია (ტე-
რიტორიით, მოსახლეობით), ისტო-
რიულად „დაწვევებული“ ქრია და გა-
საგებია, თუ ქართველები რატომ არიან
ასე მგრძნობიარე ქვეყნის ეროვნული
თუ ტერიტორიული საკითხების მი-
მართ... იმასაც მოგახსენებთ, რომ ქარ-
თველები არ არიან უნიკალური თავა-
ნითი პრივილეგიები, ისევე როგორც
სხვა ეროვნული უმცირესობები, მაგ-
რამ, გვინდა, ქართველები ამახად
ხელმძღვანელობდნენ, რომ გარკვე-
ული სტრუქტურების ჩამოყალიბება
საქართველოში - ეს იქნება ავტონომიების სი-
სტემა (ესპანეთის მსგავსად) თუ ფედე-
რალური სისტემა (ინდონეზიის მსგავ-
სად), რომელშიც დამყოფილებულია
ყოველი ეროვნული ჯგუფის საჭირო-
ებები და სურვილები... მე არ ვამბობ,
რომ ფედერალიზაცია ერთადერთი ან
საუკეთესო გადაწყვეტილებაა, მაგრამ
ქართველებმა, აფხაზებმა, ოსებმა უნდა

გამოიჩინონ რაღაც საერთო, თავიანთი-
ვე ინტერესებიდან გამომდინარე. სხვა-
ნაირად ამ ქვეყანას, როგორც ჩანს, ძნე-
ლი მომავალი ექნება.

— რა იცის ამერიკამ, ინგლისმა
(პოლიტიკური წრეების მიღმა, ასე
ვე ვთქვამთ, „ოპივიტელმა“) საქართვე-
ლოს შესახებ?..

— საერთოდ, ძალიან ცოტა რამ.
მათ უნდა იცოდნენ მეტი, მაგრამ რად-
გან საქართველო ამდენი ხნის განმე-
ლობაში იყო სხვადასხვა იმპერიების
ნაწილი, არ იყო ძლიერი ქართული დი-
ასპორა დასავლეთში, რომელიც შექმ-
ნიდა იქ ქართული კულტურის კერებს
და აგრეთვე იმის გათვალისწინებით,
რომ ქართული ენა (რომელშიც პრაქ-
ტიკულად ქართველი ერი დღემდე მო-
იყვანა) საკმაოდ რთული სასწავლოა,
რაც ხელს უშლიდა დასავლეთელ
მკვლევართ, მეტი რამ გამოერკვიათ
საქართველოს შესახებ და ეს ფენომე-
ნი გასაგები გაუხდათ „ოპივიტელისა-
ვის“.

— თქვენმა შეილებმა თუ იცინი
ქართული, როგორ გესახებათ საქარ-
თველოსთან მათი ურთიერთობა?..

— უფროსმა შეილმა იცის ქართუ-
ლი, უმცროსმა, სამწუხაროდ, არა; იმე-
ლი მაქვს, როცა უფრო ხშირად ჩამოვა
აქ, ათვისებს ქართულ ენას. ჩვენი სა-
ხელმწიფო არის პატარა ქართული ბუდე
— სურათებით, ნივთებით, წიგნებით,
სტუმრებით, ნათესავებით, ამდენად,
ჩემს შეილებს კარგად აქვთ წარმოდგე-
ნა, თუ რა არის საქართველო. დიდი
სურვილი მაქვს, რომ ისინი ხშირად
ჩამოვიდნენ აქ.

— ქართული წესი ცხოვრებისა
(ოჯახი, მეგობრული წრე, გარემო)
რადღაც მისილებშია თქვენთვის?..

— ძალიან მომწონს და მიყვარს
ქართული ნათესაური და მეგობრული
ურთიერთობა. ჩვენთან, დასავლეთ-
ში, ეს არ არის ამგვარად, რის გამოც,
ფიქრობ, ჩვენ ბევრი რამ დაგვარგეთ.
მოუხერხებელი იმისა, რომ ქართული
ოჯახური წესები ერთობ კარგი და მი-
საღებია (კერძოდ, ზრუნვა მოხუცებზე,
რომლებიც ცხოვრობენ თავიანთ
ოჯახებში მათზე მზრუნველ შეილებ-
თან და შეილიშვილებთან ერთად), მე-
ორე მხრივ, ამას თან ახლავს გარკვე-
ლი უარყოფითი მხარეებიც. კერძოდ,
რადგან ჩვენს მეცოდებთან ქართველი
ახალგაზრდები, რადგან მათ თითქმის
არა აქვთ განკერძოების (ცალკე ცხოვ-
რების) საშუალება.

— ქართული ღვინოებიდან რა-
მეღს ირჩევთ?..

— საერთოდ, ვამჯობნებ შინაურ
ღვინოს; სამარკო ღვინოებიდან კა-
ხურს ვთქვამთ, „მანავი“.

— ვის ხედვით თბილისში, რა
მინიტი?..

— პირველ ყოვლისა, მეგობ-
რებს; აგრეთვე, აქ ვარ სამეცნიერო
კვლევის ჩასატარებლად, ამიტომ
კმაყოფილებით ვხვდები ჩემს კო-
ლეგებს (აღქმანდრე რონდელი,
უშანგი სილამონიძე, ზურაბ ჟვანია —
ისტორიული არქივის დირექტორი
და სხვ.), აგრეთვე ნაცნობებსა და
მეგობრებს მთავრობასა თუ პარლა-
მენტში, რომლებიც საშუალებას მა-

ძლევენ, ზოგიერთი რამ გავიგო იმის
შესახებ, თუ რატომ არის საქართველო
ამჟამინდელ სიტუაციაში.

— როგორი დატვირთვა
გაქვთ სამსახურში, საყოფაცხოვ-
რებო პირობები, სამეცნიერო-სას-
წავლო ურთიერთობა სტუდენტ-
ბთან...?

— როგორც მფასხვანეთ, ვას-
წავლი მაშინ პოლიოქ კოლეჯში 5
კურსს ყოველ წელს, ამდენად, საკუ-
თარი კვლევის წარმოება პედაგოგი-
ური დატვირთვის გამო ერთობ ძნე-
ლია. აი, რატომ არის ჩემთვის ასე
მნიშვნელოვანი, ჩამოვიდე საქარ-
თველოში საკუთარი სამეცნიერო ინ-
ტერესების დამყოფილების მიზ-
ნით...

სტუდენტთან დამოკიდებუ-
ლებას ვუწოდებდი უფრო მეგობ-
რულს, დისტანცია პრაქტიკულად და
სტუდენტს შორის ძალზე მცირეა
და, მგონია, რომ ეს ძალზე კარგია...

საყოფაცხოვრებო პირობებზე
მეკითხებით... გაანია, სად, ისე კი, ჩემს
აქაურ კოლეგებთან ცოტა უხერხუ-
ლობას ვგრძნობ, გამიგებთ, ალბათ...

— „კოკა-კოლა“ თუ „ლალი-
მის“ წყლები?..

— ცოტა ხნის წინ დავედი ერთი
ბოთლი „ლალიმის წყალი“ და მას არა-
ფერი. საერთო ჰქონდა იმ წყლებთან,
რომელსაც ვსვამდი 10 წლის წინათ...

— „კავკასიონის“ მკითხველ-
თა სახელით მადლობას მოგახსენ-
ებთ. რას ისურვებდით?..

— ჩემი გულწრფელი სურვი-
ლია, ენაზე ერთიანი, ტოლერანტუ-
ლი და აყვავებული საქართველო...

ესაუბრა

ოლეგ პოლიაკი

მე-11 - მკვლელობა

მელიც დიდგორში იშვა, ჩვენი სახელმწიფოებრივი
საქმიანობის უმაღლესი მიზანს უნდა წარმოადგენდეს.

დავით აღმაშენებელმა ქართველთა შემართება და
მათი ენერგია მკაცრ ჩარჩოებში მოაქცია და ისინი
ძლიერი სახელმწიფოს შექმნის იდეას დაუმორჩილა.
სამწუხაროდ, მის შთამომავალთ ყოველთვის არ აქო-
ნდათ ასეთი მიზანდასახულობა. ყოყმანობა და თვით-
დაჯერებულობა, ღვინის უსიზღოვრო და სიმ-
თვრალით ამხატვრად გახდა მისთვის არაერთი მძიმე სა-
მხედრო მარცხისა. ამის შესახებ საუბარია ნარკვევებში
„ღვინო და ომი“. აქ თამაზ ნატროშვილი ფაქტობრივად
ამართლებს ივანე მსარგებელს გარნიის ტრაგედიაში
1225 წ. და ბრალს დებს შალვა ახალციხელს, რომლის
სიმთვრალე და წინდაუხედაობა უაღრესად ძვირი და-
უჯდა ქართველებს. ასლანს ეს ეპიზოდი საქართვე-
ლოს ისტორიისა მან უფრო ერცხად და დამაჯერებ-
ლად განიხილა გაზეთ „თბილისში“ (25.04.1994).

არის ომები, რომელთა მოკვება არ ანიჭებს გამარ-
ჯებულს კმაყოფილებას. ფრთხილად გამოთქმად დამე-
ვიდრდა „პირობის გამარჯვება“, რომელიც ლაშის და-
მარცხების ტოლფასი გახდა. ასეთი იყო სპარსეთის
გამარჯვება მარაბდის ველზე 1625 წ. 21 ივნისს ბრძო-
ლაში დასრულდა 9 ათასმა ქართველმა 14 ათასი ყიზი-
ლბაში გაისტუმრა მოუსაყდრეთ. მარაბდის ბრძოლა-
ზე ბევრი რამ დაწერია, მაგრამ თამაზ ნატროშვილი
იმევე სახელწოდების ნარკვევებში ახალ საინტერესო
ფაქტებს და თვალსაზრისს თავიანთი მკითხველს. ის
ასახულებს, რომ მარცხოვან აჯანყებაში, რომელიც
მარაბდის პრეზიდენტი იყო, გარკვეული როლი უთამა-
შია თეიმურაზ პირველსაც. ხასიათებულია ისიც, რომ
ტაშაშელმა სამხედრო თათბირზე ვიღაცეა საკამის
სურვილის საწინააღმდეგოდ მიღებული გადაწყვეტი-
ლება — მარაბდის გაშლილ ველზე შეიმოღნენ მტერს,
არ წარმოადგენდა მხოლოდ თეიმურაზ პირველის
ასიერება-ჭირვეულობას. ეს იყო ქართლ-კახეთის დი-
დებულით თითქმის ერთსულოვანი განწყობილება,
ბრძოლის წყურველობის შეპყრობილი ჯარის მოუთმე-
ნლობა და საკმაოდ საფუძვლიანი შიში ბარათმშობლთა
განდგომის თაობაზე.

ძნელი სათქმელია, თუ რა მონღოლთა, ქართვე-
ლები რომ მარაბდში არ შეგებებოდნენ მტერს ისტო-
რიას, გაუმეორებთ, ვარაუდები არ უყვარს ფაქტის ისა,
რომ ბრძოლა მარაბდში გაიმართა. მართალია, დავი-
რცხდით, მაგრამ საჭიროებია გამარჯვებით ვერც ეთ-
ნიკურმა მძიმეობამ მიიღეს რაიმე სარგებლობა. შალვა-
ს ურთიერად მკაცრ სინამდვილეს — ქართველი ხალხის
დამორჩევა მას არ ძალუძდა — წერს თამაზ ნატროშვი-
ლი. ქართველთა წაგებულება ომი პოლიტიკურ გამარჯ-
ვებად გადაიქცა და მან შედარებით მშვიდობიანი გზე
მისცა ქართლის ცხოვრებას.

მარაბდის ბრძოლიდან ერთი წლის შემდეგ გუმი-
ნდელი მოკავშირეები — გიორგი და თეიმურაზ
პირველი — სამკდრო-სახიციოვლოდ შეებნენ ერთ-
მანეთს ბაზალეთში. დიდმა მოურავმა ქართლის ტახტ-
ზე თეიმურაზს იმერეთის მეფის მე დაუპირისპირა.
„არაერთგზის გამოთქმულა მოსაზრება, რომ გიორგი
საკაიეს ამ ნაბიჯს შთააგონებდა საქართველოს გაერ-
თიანების იდეა“ — წერს თამაზ ნატროშვილი და შემ-
დეგ ნაბიჯ-ნაბიჯ აქარწყლებს და აბათილებს ამ თეა-
ლასაზრისს. ის სავსებით მართებულია აღნიშნავს, რომ
ასეთი გაერთიანება შეუძლებელი იყო, რადგანაც მას არ
დაუშვებდა ირანი და ოსმალეთი, რომლებიც იყოფდ-
ნენ გაველენის სფეროებს საქართველოში. ამ გაერთი-
ანებას არ დაუშვებდნენ ქართლის დიდებულებიც, რო-
მელებისთვის სრულიად მიუღებელი იყო ქართლის ტა-

დავით იყოს სიკვდილი

სტზე იმერული ბაგრატიონის ასულა. თანატოშვილს
ბაზალეთის ბრძოლის მიზეზები პოლიტიკური ორიე-
ნტაციის სფეროში გადასვლა. ყურადღებას აქცევს იმ
გარემოებას, რომ მარაბდის ბრძოლის შემდეგ, მალე,
შალვა-აბასმა თბილისის ციხისთავის გამაჰმადიანებელი
დავით-ხან უნდობლობის შემთხვევაში სამშვიდობო მოლა-
პარაკება გამართა თეიმურაზთან, რომელმაც ამ დრო-
ისათვის ოსმალეთის მხარდაჭერის ყოველგვარი იმე-
დი დაკარგა. მეფემ შალვაფონა გამოიწვია, მაგრამ მო-
ვლენათა ასეთი მსვლელობა ხელს არ აძლევდა გიორგი
საკაიეს. მარცხოვან აჯანყებაში მას უკანდასხვევი გზა
მოუჭრა. ის გერაფრით ვერ გამოხატავდა საერთო ენას
შალვა-აბასთან. ამავე დროს, ვერ გამოხატავდა ის საერთო
ენას თეიმურაზთანაც. საგარეო-პოლიტიკური კურსის
არჩევანმა, ქვეყნის მომავალზე ფიქრმა გამოიწვია მათ
შორის საბედისწერო კონფლიქტი. თეიმურაზის გამა-
რჯვებამ კი, როგორც ასკენის აგებრი, სათავე დაუდო
ირანთან პოლიტიკური ურთიერთობის იმ კომპარტი-
სულ ფორმას, რომელმაც ლაშის ურთი საუკუნე გასტა-
ნა და, მოუხერხებელ ზოგიერთი ხიზნისა, საგრძნობლად
შეუწყო ხელი ქვეყნის ეკონომიკურ მოღონიერებას
და ქართული კულტურის თვალსაზრის აღმავლობას.

დღესაც კი, როცა აღმავლის სიკეთეზე გაუფა-
სურდა, მომხდარი ფაქტის სამხედროებით გეზარავს ნა-
რკვევ „საფურცელ“. სიმარბა არ დაინდო სიმე, ასე-

ლის ქმარი და 1630 წ. შემოდგომაზე ანდერძი აუგო
მას სიმახრი თეიმურაზ პირველი გახლდათ, მსხვერპ-
ლი — მარცხოვან და მარაბდის გმირი, ბაზალეთში
მეფის მოკავშირე აღზევებული და თავგასული ზურაბ
არავის ერისთავი. თამაზ ნატროშვილი ქართული და
უცხოური ნარატიული წყაროებისა და ქართული ხა-
ლხური პოეზიის შედევრების საფუძველზე ღრმა ანა-
ლიზს უკეთებს ამ ტრაგიკულ ეპიზოდს — თეიმურაზის
საქცილს ის, საწილობრივ მაინც, სამშობლოს ინტე-
რესებით ხსნის და ამართლებს. დე. ყველა წაკითხვის
ეს ნარკვევი. ის აფრთხილებს მათ, ვინც ქვეყნის
ინტერესებს დაუპირისპირდება. დე. ყველა წაკითხ-
თმის და გაითავისოს შეგონება იტალიელი ნიკოლო
მაკიაველისა, რომელიც დამოუკიდებლად თამაზ ნატროშვი-
ლმა და რომელითაც მე დაგასრულეს მისი მშვენიერი
წიგნის მიმოხილვას: „როდესაც საქმე ეხება სამშობ-
ლოს ხსნას, ყურადღება არ უნდა მიაქციო არავითარ
სიმწიფეს და იმას, სამართლიანია თუ უსამართლო,
ჰუმანური თუ სასტიკი, საქმეები თუ სამართლის, არა-
მედ გვერდზე უნდა გადასდო ყველა საწვავი და დაა-
დგე მხოლოდ იმ გზას, რომელსაც ძალუძს გადარ-
ჩინოს არსებობა და შეუარსონ თავისუფლება სა-
მშობლოს“.

ბონა ჯაშარიძე

სსსსსსსსსს

აერობიკი გადამწყვეტია ნაჭარბ-
ბამ შეიძლება მინდ უფრო დაზიანდეს ასეთ
დასკვნამდე მივიდა ამერიკელი ექიმები. მა-
ილ ვაინბერგი, როცა აერობიკის 87 იმ-
ტრუქტორი გამოიკვლია. ზუსტი მათემა-
თიკური ხეცვასა და სმენის დატვირთვის
უზიოდა, რვა-ოცნობაში ხმაურის სმენას
და წონასწორობის ორგანოები ზიანდებ.
ან როგორც თანამედროვე მუსიკის გად-
მეტებული ხმაურისაგან, ასევე მკვეთრი
მოძრაობებისაგან.

— მსოფლიო კლასის გუნდის ფეხბურ-
თელი მატის დროს მინდორზე საუ-
ლოდ ათ კილომეტრის გარბის. აქედან ზო-
რითი მსოფლიო ორას მეტრს.

— საფრანგეთის რესტორნებში, სადგუ-
რებში, სასტუმროებში, საფოსტო განყო-
ფილებებში და ბენზინის გასასვლელ სადგუ-
რებშიც კი დადგმულია ტელეფონი —
ავტომატები. საკმარისია ავტომატის ჭრილ-
ში ჩაუშვათ რამდენიმე მონეტა და ერთი
წუთის განმავლობაში ერთგვარდინა ნებ-
სიბიერი ტექსტი შეგიძლიათ გადისცით ნებ-
სიბიერ ქალაქსა და ნებისმიერ ქვეყანაში.

— შევდური ფიზმა „კოლდო“ მსოფ-
ლიოში პირველი დიდი ავტომატობრივი
ლია, რომელმაც უარი თქვა მუშაობის კო-
ნფიგურულ სისტემაზე. ამაჟამად ფირმის
ერთ-ერთ უდიდეს ქარხანაში, რომლის
წარმოების მოცულობა წლიურად 40000
ავტომატობლია, თითოეულ ავტომატობლს
თავიდან ბოლომდე ერთი მძრავა
აწყოებს, როგორც ეს იყო 1920 წლამდე.
როცა ფორდმა კონვეიერი შემოიღო. ფი-
რმა ვარაუდობს, რომ ამით გააუმჯობესებს
ნამუშევრის ხარისხს, შეამცირებს ტრანსპე-
რის რისკს, კონვეიერული მუშაობის მო-
ნოტორურობა რომ იქვეყნ და შეამცირებს
მზა პროდუქტის დამუშავების აუცილებ-
ლობას. თუ ცდამ გაამართლა, ფირმის სხვა
ქარხნებშიც ამ მეთოდზე გადადგენ.

— ამერიკელმა კომპანია „ნიმასა“, გა-
მოუშვა კომპაქტ-დისკი, რომელზედაც
ბიბლია ჩაწერილია. დისკი იკითხება დის-
კივით, ბერსონალურ კომპიუტერზე მიე-
რთებული სპეციალური დაწერული მო-
წყობილობის საშუალებით. იგი ძალზე მო-
სახერხებელი გამოდგა მკადამელებისათ-
ვის: საკმარისია მოამზადო დადასტოვო თემა
კომპიუტერში შევიტანო და იგი წამიე-
რად მოძებნის ბიბლიაში ამ თემასთან და-
კავშირებულ ყველა ციტატას.

საინტერესოა, რომ ამ დისკის გაყიდვა
ინგლისში კანონითაა აკრძალული. XVII სა-
უკუნიდან „საატარო უფლება“ ბიბლია-
ზე სამეფო ხელისუფლებას ეკუთვნის.
მხოლოდ მთავრობის ტომოგრაფიას შეუ-
ძლია დაბეჭდოს წმიდა წერილის სრული
ტექსტი.

— ერთი ფრანგული უფრანკის მონა-
ცემებით, მსოფლიოში ყოველწლიურად
567 მილიარდ ჭათმის კერძებს მოიხმარენ.

— მსოფლიო რეკორდი ღრმად ეწინა-
ვაში, სპეციალური აღჭურვილობის გარე-
შე კუბელ ფრანსისკო ფერერანს ეკუთ-
ნის. მან 1989 წლის 2 ნოემბერს 112 მეტ-
რის სიღრმეზე ჩავეწინა. ჩავეწინა სამ წუ-
თსა და სამ წამს გრძელდებოდა (ჩვეულებ-
რივ, გაუფრთხილებელ ადამიანს სურთქ-
ვის შეგახება ერთი წუთით შეუძლებელი).

— ალბატროსს რომ ზორზე უშორესი
გადაფრენების განხორციელება შეეძლო,
ეს დიდი ხანა იცოდნენ, მაგრამ ზუსტი
მოწინებები არ ჰქონდათ. ზუთიოდ წლის
წინ ფრანგმა მეცნიერებმა ალბატროსის მი-
მამერეს 180 გრამიანი რადიო უშუქურა, რომ-
ლის სიგნალების რეგისტრაცია თანამე-
ზავრიდან ხდებოდა. ფრანგებმა, რომლის
გაშლილი ფრთების სიგანა 820 სანტიმეტ-
რის იყო, ინფორმის ოკეანის ჟენტილი
კროზე 1989 წლის 1 თებერვალს დატო-
და 88 დღის შემდეგ დაბრუნდა უკან. ამ
დროის განმავლობაში მან 15200 კილომეტ-
რი დაფარა. ფრანგის საშუალო სისწრაფე
საათში 56,1 კილომეტრი იყო. მაქსიმალ-
ური — 82,1.

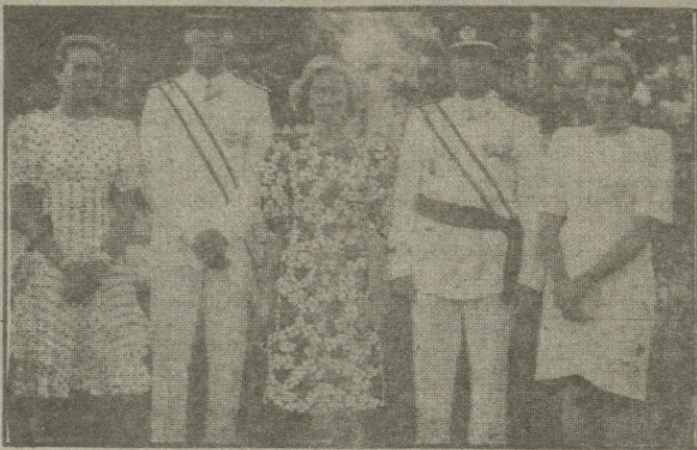
— ფრანგმა ქიმიკოსებმა, ნორმა და
ლაინტი, მიიღეს შაქრის რამდენიმე შემც-
ვნილი, რომლებიც საპრობაზე 200 ათე-
ნჯერ უფრო ტკბილია. ისინი თვლიან, რომ
სიკბილის ზღვარს მიაღწიეს — ახალი რომ
თიერებები იმდენად ატკბიერებიან არაა, რომ
ერთი მოლეკულა საკმარისია ენაზე ტკბილი
გემოს რეცეპტორის გასაღებად.

13

ესპანეთის პრინციპალა ელენა

ესპანეთის კანონების თანახმად, თუ ტახტის მემკვიდრე პრინცი ან პრინცესა მადრიდში...

ელენა უცხო ენათა ფაკულტეტზე სწავლობს. ერთხელ კაფეში ელენა ჩიბიში ზურდას ეძებდა...

იკეთა უბრალო შუშებიანი სათვალე. შვიცვალა ვარცხნილობაც და ჩაცმის მანერაც...

გამოვიდა ახალგაზრდა ისტორიკოსთა საზოგადოებაში. ჟურნალის — «არტანუჯი» მირველი ნომერი...

APT-FORUM

ახლანდელ დღეებში დაიწყო ART-FORUM-ის მუშაობა. ინიციატორები, თეატრისა და კინოს ახალგაზრდა თეორეტიკოსები...

დისკლავი სამკითხველო ორმაგი ალიბი

მე-10 გვერდიდან ქმრისა დიდი თანხა ემართა. ვიფიქრე, რომ ამ საკითხზე უნდოდა ლაპარაკი...

მისის ვინტერმა ვარაუდი გამოთქვა, შეიძლება ჩემს ქმართან ერთად თქვენი ცოლიც ნაივალესო...

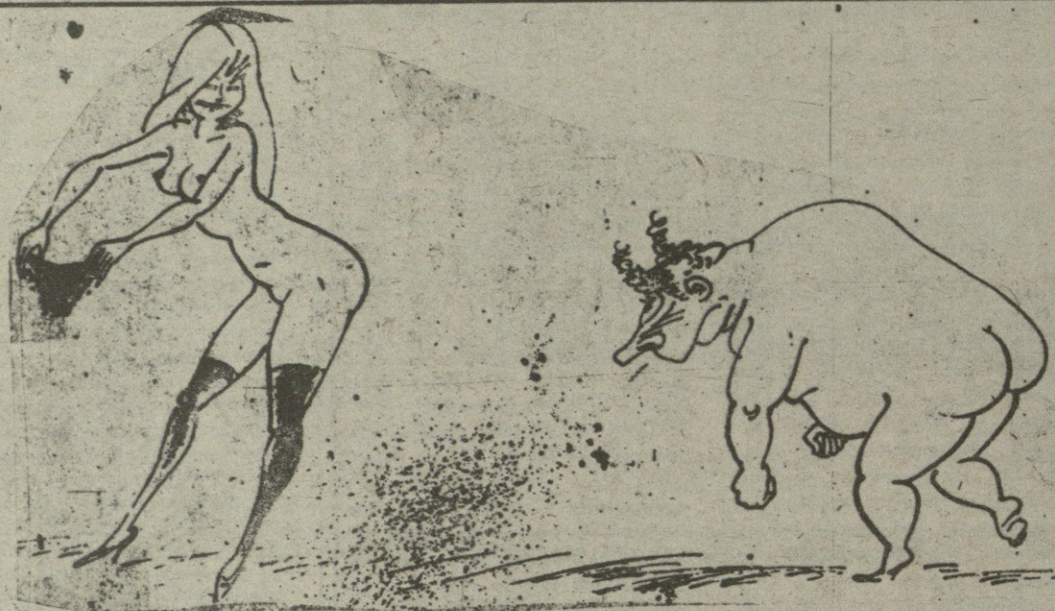
გინდა! — უბასუხა ნიკოლსმა, — შენ უკვე გამოუმუშავებული გაქვს ის სუთსაი გირეანქა...

გაუპირობა გრინგალს. — ვინტერს ალიბი აქვს, ისეთი ალიბი, ნყალი რომ არ გაუფა...

15

4x4

ტორო...

ქრონიკა, ინფორმაცია

ექიმმა ვ. ბ. შვილმა გრაფაში „სიკვდილის მიზეზი“ შედგომით თავისი გვარი ჩაწერა.

ცოლმა ქმრისგან საჩუქრად მიიღო საკაბე მატერია და აღტაცებისგან ცნობიერება წაერთვა. ეს კიდევ ერთხელ ადასტურებს ცნობილ ჯეშმარიტებას: მატერია პირველადია, ცნობიერება — მეორადი.

გამონათქვამები

ორმოცი წელი ახალგაზრდობის სიბერეა, ორმოცდაათი — სიბერის ახალგაზრდობა.

ნურავის ნუ მიბაძვით ნურაფერში!

ლომე, რომელიც მეორე ღოზს ბაძავს, მაიმუნია და მეტი არაფერი.

30 მარტი 1994

აი, თურმე რა ყოფილა...

ლომის განმარტება

პირადად მე ძალზე ცოტას — 100 გრამ არაყსა ვსვამ, მაგრამ ამის შემდეგ ჩემში სხვა ადამიანი იღვიძებს, რომელიც უამრავს სვამს.

კორიდის დაწყების წინ

ხარი ყველა ვინა თქვა, ვინ დამაბრალა, რომ მე წითელი ფერი მალეზიანებს? ეგ ძროხას ემართება. მე ის მაცოფებს, ძროხაში რომ ვეშლებით და წითელ ნაჭერს ცხვირწინ მიფრიალებენ.

ცირაძე

ვეფხვები, ლომები, ბუბუქები, ზებრები, დათვები, მაიმუნები და სხვ. ცირაძე იმისთვის დაიბნა, რომ ნახონ, რა სულულებით იქცევიან ადამიანები.

განცხადება

ფირმა „შაკიკი“ გთავაზობთ თავის ტკივილის უფრო წაშლის მოგვაცი-თხეთ თავის ტკივილამდე ნახევარი საათით ადრე, დაგალეუვინებთ ერთ აბს და თავს უშალ კარგად იგრძნობთ.

გეპატონებთ საპარიკმაზრო „ლიბილა“ მომსახურების შემდეგ იღიბება არა მხოლოდ ჩვენი კლიენტი, არამედ მისი შემყურეც.

აზრები

გადაშენების პირას მისული ცხოვე-ლების გადასარჩენად, მათგან ფიტულები უნდა გააკეთოთ.

ძველბერძნული აქსიომა: თეორემის დანაშტკიცებლად მითაგორას დიდი მათე-მატიკოსობა კი არ გამოადგა, არამედ ლონგინი მუშტი.

ჩვენში რომ დარჩეს, ჭოჭოხეთი სუ-ლაღ არაა სამოთხეზე უარესი. უბრალოდ, იქ უნდა იყო დაბადებული.

რაც უფრო სუფთაა სინდისი, მით უფრო ძვირად იყიდება იგი.

ჭაღებს ჭაღური ლოგოკა მაინც აქვთ, კაცებს ეგეც არა აქვთ.

უნდა დაგაყოფილდეთ იმით, რაც გა-ბადდათ, მაშინაც კი როცა არაფერი გაბადდათ.

ვინაიდან სიტყვა იარაღი ყოფილა, მი-სი ფლობის უფლებაც უნდა იქონიოთ.

ადამიანი ვალდებულია დაუშვას შე-ცდომები, რადგან სხვები მას შეცდომებზე სწავლობენ.

როცა არჩევანის წინაშე დგასარ და არ აკეთებ არჩევანს, ესეც არჩევანია.

როცა არ იცო, რა უნდა აკეთო, აკეთე ის, რაც საჭიროა.

ანეკდოტები

— ხელები დაბლა! — გაისმა ბნელ მოსახვევში.

— გეთაყვა, თქვენ შემთხვევით „ხელები მაღლა“ ხომ არ უნდა გეთქვათ?

— მომიტევეთ, ამერია, — ასაკი მაინც თავისას შერდება...

მისის სმიტი მეუღლეს აფრიკაში სანადიროდ გაუყვა. მან ქმარს ხელიდან თოფი გამოსტაცა და მათგან გამოქანებულ მარტორქას დაუმიზნა.

— ესროლე, ესროლე რაღას უცდო? — შეჰყვირა გულგახეთქილმა მისტერ სმიტმა.

— კეთილი, — მიუგო ცოლმა, — მაგრამ ჯერ პირობა მომეცი, თუ ავაცილდე, დაცინვას არ დამიწყებ.

ორმა წრუწუნამ სპილო დაიჭირა და ხარდა-ფში ჩაამწყვდია. ერთი სადარაჯოდ დადგა, მეორე კი ამხანაგების მოსაყვანად გაცუნცუნდა. მალე სარდაფში მოედგა სათაგუნთმა მოიყარა თავი, მაგრამ სპილო იქ აღარ დახვდათ.

— გამეძცა, ვერ დავაკავე, — თავი იმართლა დარაჯმა.

— გამეძცას მოგცემ მე შენ, სიამოვნებისგან ტუჩებს რომ იღოკავ და უღვაშებს აცმაცუნებ, მაშ, ვე რაღაა?

მიკროსლაპარაკა

საქართველოს ერთ-ერთი უღამაზესი კუთხის წარმომადგენელი ლოკოკინას ასეირნებდა. გზად შეიმთხვედა იმავე კუთხის მეორე წარმომადგენელი.

— ეს რა კარგი ლოკოკინა გყოლიაო? — შურით უთხრა მან.

— ეგ რა არის, ლოკოკინა ის იყო ადრე რომ შეგედაო, — ამოიოსრა ლოკოკინის პატრონმა.

— მე რა იქნაო? — პკითხა შურინმა.

— ეგ, ნუღარ გამახსენებ, ის დღე დაიქცაო.

— არ იტყვი კაცო, რა მოხდაო?

— გამეძცაო...

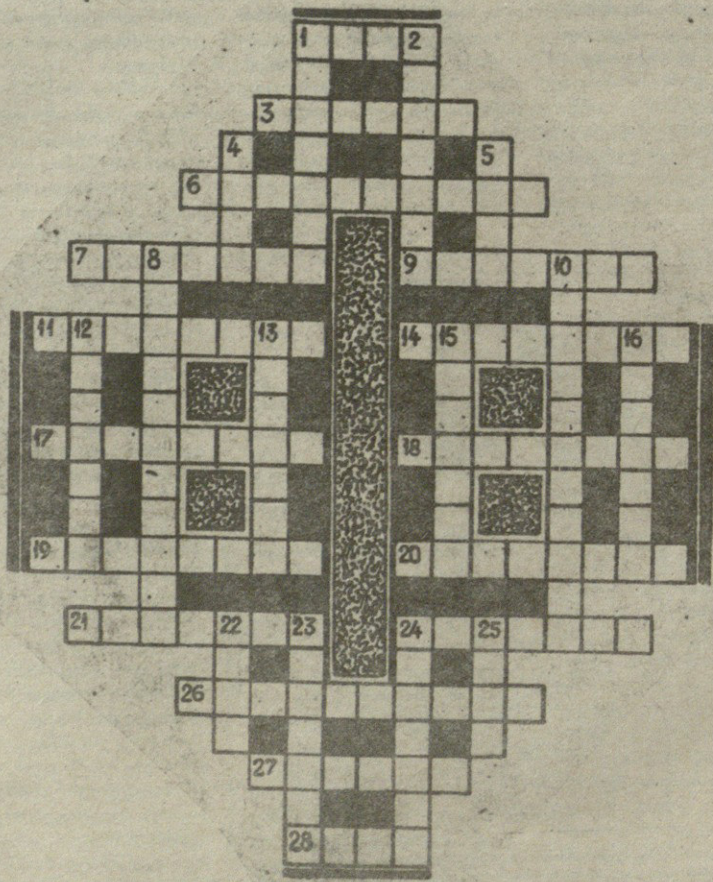
კოლიციის განყოფილებაში

დაკავებულ მოქალაქეს პოლიციაში ეკითხებიან:

— სად ეგდებ 25 ივნისს, გვიან ღამით?

— უფროსო, დაგუჯერო დაგაგვიწყდით, აქ არ ვიყავი და გახსოვდნით, სად ვეგდებ 20 ივნისს, გვიან ღამით...

კროსვორდი

თარგმანად: 1. უფროსო, ცომისებური ნივთიერება; 3. ფურცე-ლი კითხვებით; 6. ტექნიკის დარგი; 7. დაგრძელები, კუტა; 8. საგამებლო იმ პირისა, რომელიც დიდი მომართურ წარმომადგენლობასთან იმყოფება, რო-გორც რამე დარგის სპეციალისტ-კო-ნსულტანტი; 11. ქართველი მეცნიერ-ბიოლოგის აღიქმადრე გაჩენილადის მიერ შემუშავებული ცნობილი სამე-რნალო პრეპარატი; 14. ვაჭრობა; 17. შტატი ამერიკაში; 18. კოლონი ან ყუთი ძვირფასეულობის შესანახად; 19. მცე-ნარის ან ცხოველის ორგანიზმის ცვლი-ლება ძირითად ტიპთან შედარებით; 20. ქართული კულტურის მოღვაწე, 1795 წ. ერწანისის ომში გამართულ დაღუ-ბულად; 21. ისტაღინის ცოლისმა, ცნო-ბილი მეცნიერი და სახელმწიფო მო-ღვაწე; 24. სხვადასხვა დანიშნულების მცირე ფორმის საგანობელო, რომე-ლიც სრულდებოდა ბიზანტიურ დეო-ნისასურებაში; 26. ხასიათის თავისებუ-რება, სულიერი წყობა; 27. ქართული კონია; 28. ქართული ხელოვნო-ბის ძეგლი ქართლში

შემაჯავ: 1. ამერიკელი კო-მპოზიტორი, ავტორი მრავალი კინო-მუსიკისა; 2. მსუბუქი შეტევა საბა-ლეტო ცეკვებში; 4. პერსონაჟი ფილ-მისა „მოსკოვს ცრემლების არ სჭერა“; 5. ახალგაზრდა ქალის გოგოს მოხსე-ნება საქართველოს ერთ-ერთი კუ-თხეში; 8. დამკვირვებლისაგან მნიშე-ნელოვნად დაშორებული ხედი, პა-ნორამა; 10. აბაღუბდა; 12. ადგილი სა-ქართველოში, ერგულე II-ის ბრწყინ-ვალე სამხედრო გამარჯვების მოწმე; 13. მიწისძვრით განადგურებული ქა-ლაქი ამიერკავკასიაში; 15. მოქალაქე-ობის ამორჩევა; 16. ღვინის სმაში „ლაგერდის“ საბასუხო, თანხმობის სიტყვა; 22. ამერიკელი ფილმი; 23. ერთ-ერთი უძველესი სახვანდო იარა-ღი საქართველოში; 24. ეკვატორის პა-რალელური წარმოსახვითი წრეწირი; 25. საბრძოლო შინაარსის რაქული ფერხულნი

შემაჯავ: 1. სუნი; 2. ეგვიპტე; 3. ზღოკი; 4. აკან; 5. გურული; 6. მედუნა; 9. სპიკერი; 10. ვახუშტი; 14. ლერწამი; 15. ანტუანი; 16. „სარანგი“; 17. ასთონა; 18. ზორტი; 19. კირხე; 24. ტერტრე; 26. ავიაკი; 28. ავარია; 30. საღომე; 31. ბუღალა; 32. ფსიკი; 35. ბიურე; 36. ემალი

25-ე ნომერში გამოქვეყნებული კროსვორდის პასუხები:
თარგმანად: 1. სვე; 5. დილოკა; 7. დამოკლე; 11. პარტრი; 12. ადნომა; 13. ბერალდია; 16. სკარპული; 20. გოგია; 21. სირია; 22. წულგულაშენი; 23. შტატი; 25. ხალხა; 27. ტრინიდადი; 29. ინსტანცია; 33. რენუარი; 34. ბოზბული; 37. კოტლანი; 38. მატსტრო; 39. ომი